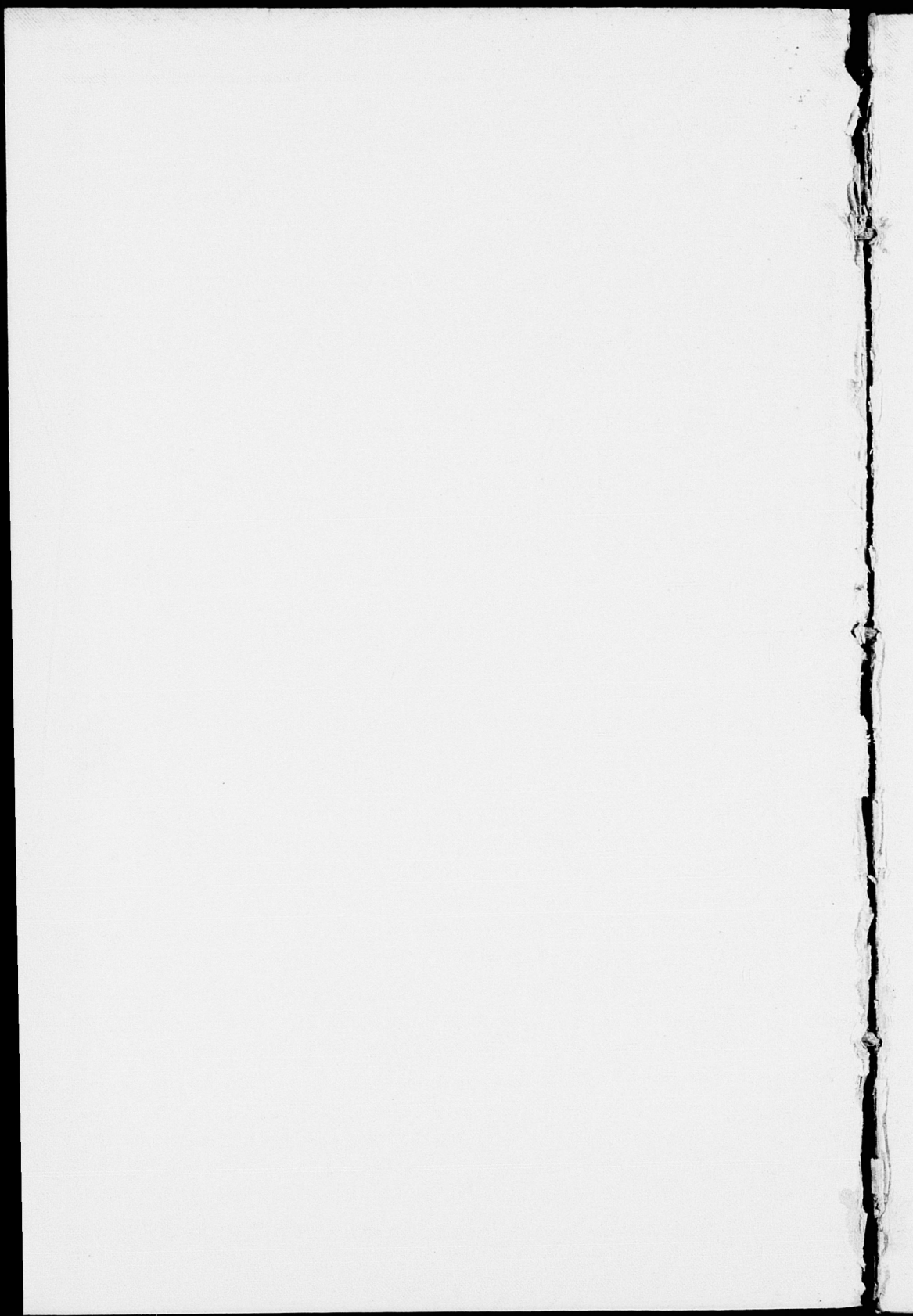
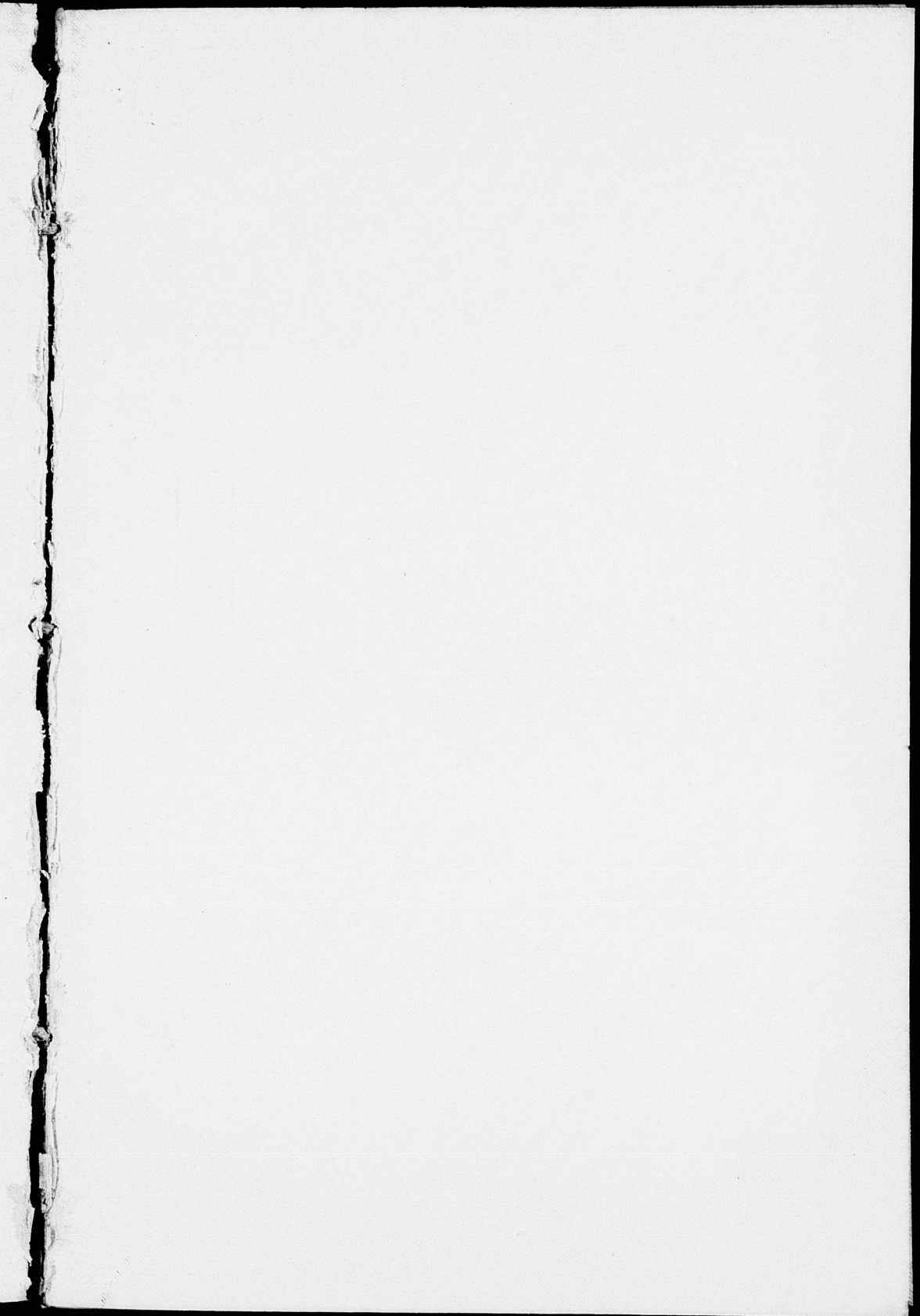

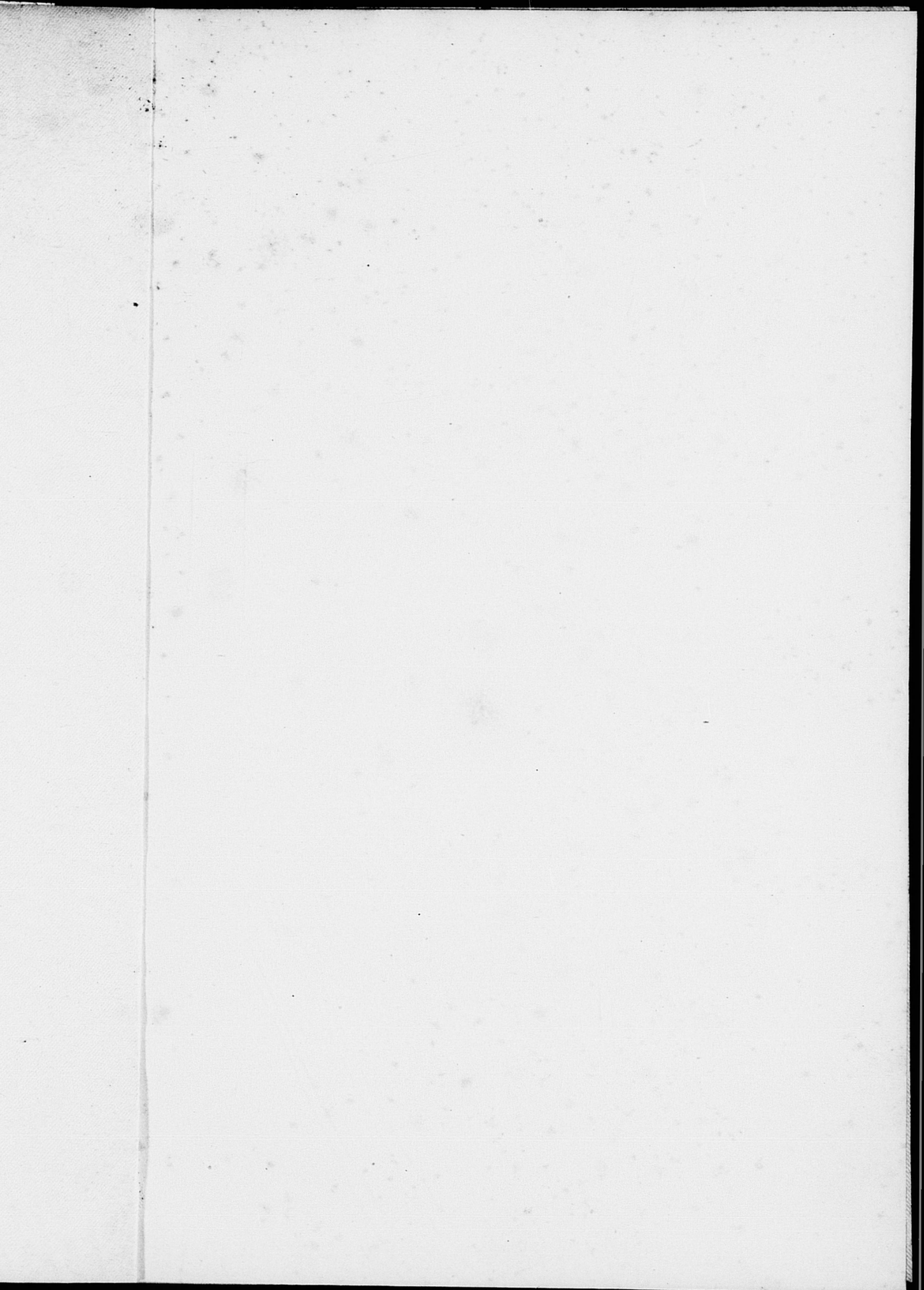
416

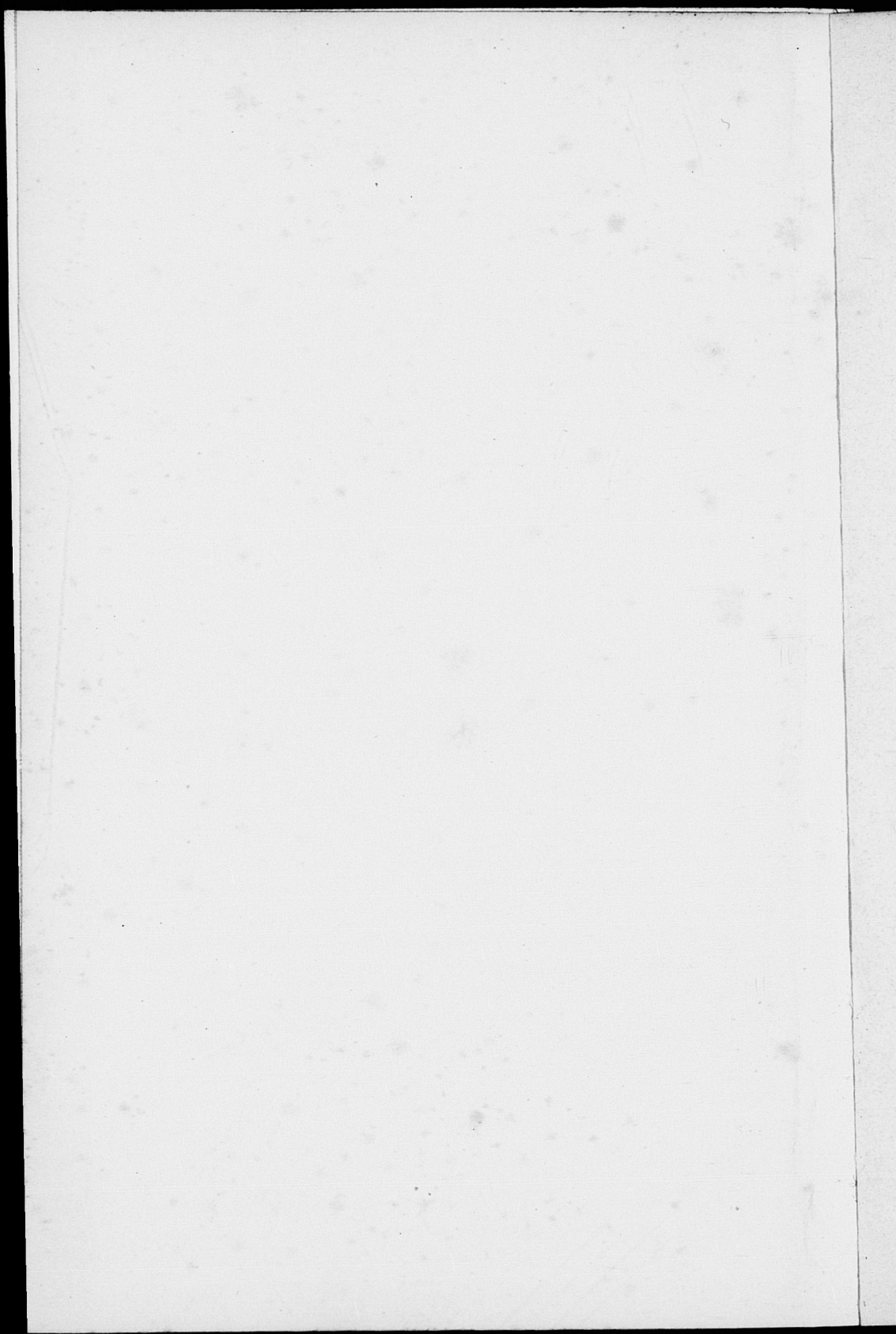
Vak 87

VAK 87

No. 416.

VEREENIGING
„DE KATHOLIEKE KRING”

TE

'S HERTOGENBOSCH,

VERSLAG

DER

Vergadering van 1 December 1875

GEWIJD AAN DE NAGEDACHTENIS

VAN

Mr. Joannes Baptista Van SON.

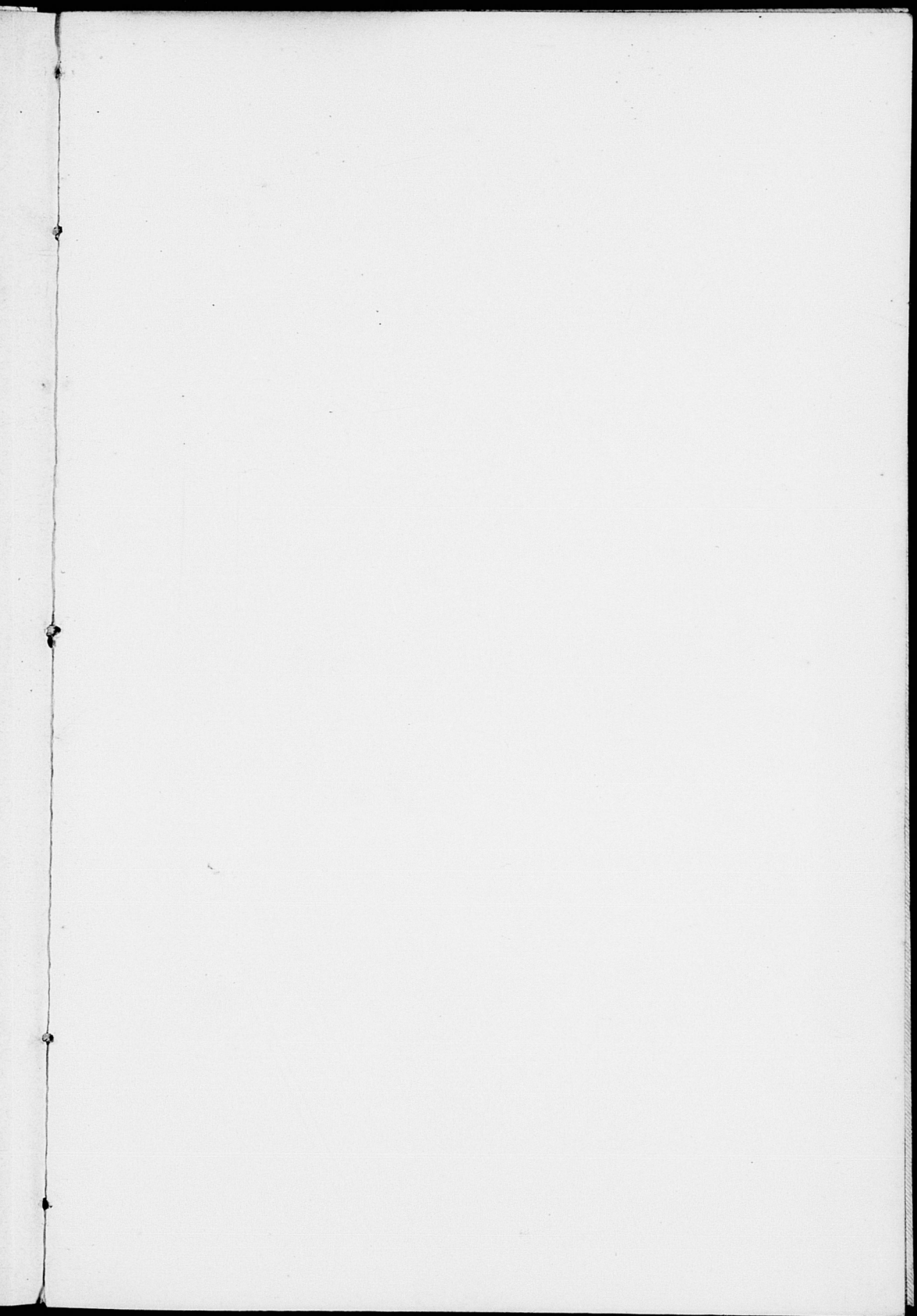

DIBLIJTHOEK
VAN DER ROEIJERS
WERT.

SNELPERSDRUKKERIJ,
WED. D. A. A. DE ROOIJ, 'S HERTOGENBOSCH.

VEREENIGING: DE KATHOLIEKE KRING
TE
's-HERTOGENBOSCH.

VERSLAG
DER
VERGADERING
VAN WOENSDAG 1 DECEMBER 1875.

Eene meer dan gewone opkomst der leden, waaronder eenige vrienden van buiten de stad, bewees reeds vóór het openen dezer vergadering, dat, zoo als trouwens uit de in rouw gedrukte convocatie-biljetten was op te maken, de zitting van den 1 December voor deze Vereeniging eene meer dan gewone veertiendaagse bijeenkomst ten doel had. Eene innige deelneming had zoo velen gedrongen zich ter vergadering te begeven, welke geheel zou gewijd worden aan de nagedachtenis van een uitmuntend Lid der Vereeniging, van haren onvervangbaren oud-secretaris, van den onvergetelijken Mr. J. B. VAN SON.

Na het gewone openings-gebed begon de President in korte woorden te herinneren aan het treffende en onverwacht verlies, dat alle Leden in rouw had gedompeld en kondigde de orde af van deze vergadering.

Daarna werd, door het Lid, den Heer P. Chr. SMIT, daartoe uitgenoodigd, de volgende lijkrede gehouden, die gedurende meer dan een uur de aandacht der bewogen hoorders boeide :

I.

»God heeft die ster aan onzen hemel uitgedoofd» — zoo schreef, — van zijn ziekbed — de roemwaardige Bisschop van Haarlem — Mgr. VAN VREE, z. g. — aan de bloem van Haarlem's Geestelijkheid, die, te Warmond, bij de lijkbaar van professor BROERE verzameld was, om de laatste eer te bewijzen aan de stoffelijke overblijfselen van dien grooten en gevierden Wijsgeer en Leeraar.

»God heeft die ster aan onzen hemel uitgedoofd . . . »Bidden wij Hem dat Zijn licht daarom niet minder »helder strale in Nederland,» zoo schreef Mgr. VAN VREE den 31 December 1860, en eene maand later slechts, 31 Januari 1861, gold die klacht en die bede ook bij zijne lijkbaar.

Is die zelfde klacht, die zelfde bede niet ook eene waardige uitdrukking voor het gevoel van smart, het besef van verlies, waarmede geheel katholiek Nederland de droeve tijding vernam, dat, den 6 November jl.

Mr. JOANNES BAPTISTA VAN SON, door den Engel des doods ontvoerd was aan zijn voor Kerk en Staat zoo hoog verdienstelijk leven? Zeker, geheel katholiek Nederland gevoelde en begreep, dat de Staat een zijner waardigste burgers, dat de Kerk een harer edelste zonen verloren had.

In Mr. VAN SON toch verloren de Nederlandsche katholieken een geleerd en verlicht Raadsman, een wijs en deugdzaam Voorganger, een kloek en moedig Aanvoerder, een onversaagd Verdediger van hunne rechten en belangen; een groot Man in één woord.

Eene ster van de eerste grootte werd aan hunnen hemel uitgedoofd!

Millioenen sterren fonkelen aan het uitspannel, en de verrukte blik staart met Godverheerlijkende bewondering op het verheven schouwspel van des Scheppers Almacht en Wijsheid in de groote werken Zijner handen, dat vooral het firmament ten toon spreidt. Millioenen sterren fonkelen daar en de Wetenschap vermag ze zelfs niet te tellen. Hoe meer zij zich wapent met de hulpmiddelen des vernufts en der kunst, hoe minder telbaar, hoe meer talrijk die millioenen blijken te zijn. Aan slechts een paar honderd van die sterren heeft de Wetenschap eigen namen kunnen geven, en onder die millioenen onderscheidt zij slechts een twintigtal als sterren van de eerste grootte, die trouwens om haren stralenden glans ook door den meest ongeoeffenden blik opgemerkt worden.

Zóó zeldzaam als die twintig onder die millioenen die haar omstuwen, zoo zeldzaam zijn — helaas! vooral in onzen tijd — Mannen van het karakter en de verdiensten als van Hem wiens verlies wij betreuren, Mannen van

beginsel, Mannen uit één stuk, providentieele Mannen.

Zulk een Man was Mr. JOANNES BAPTISTA VAN SON.

* * *

Waar kon het gevoel van droefheid, bij het besef van zulk een verlies, smartelijker en dieper zijn, dan te midden van ons, die het geluk hadden, het groote voorrecht, om meer in onmiddellijke betrekking te staan en als dagelijks om te gaan met dien waarlijk grooten Man; dien Man naar Gods hart, dien rijkbegaafden doch ootmoedigen Christen-wijsgeer, die, als met een straalkrans van deugd en wijsheid geteekend, in ons midden wandelde als een Engel des Lichts!

Wij vooral, wij gevoelen dat er een ster aan onzen hemel is uitgedoofd, een ster van de eerste grootte! die haar tijdelijke loopbaan voleind heeft, om in hoogere sferen met eeuwigen glans te gaan schitteren.

In de ruimste mate echter heeft onze *Katholieke Kring* een smartelijk bewustzijn van het groote verlies dat Kerk en Staat leed in Mr. VAN SON.

De *Katholieke Kring* toch, bij uitnemendheid, genoot het voorrecht van nauwe betrekking en vertrouwlijken omgang met Hem, in wien de Kring niet enkel zijn formeerder, zijn grondslag erkende en waardeerde, maar ook zijn waardigen en voorbeeldigen Meester en Voor ganger vereerde en lief had.

In den *Katholieken Kring* immers bewoog zich de geliefde Meester zoo gaarne; met al den rijkdom zijner heerlijke gaven, met al de mildheid van zijn liefderijk hart. Daár opende hij, om ze met kwistige hand te verspreiden, de kostbare schatten van de Wetenschap der ware Wijsheid, die ook Hem als door God toevertrouwd schenen, om ze onder het bereik van velen te brengen. Was het niet »*de wijsheid die van boven komt*» die in handel en wandel bij Hem uitbloomde, en die aan zijn raad, aan zijn voorbeeld zulk een overtuigenden en opwekkenden ingang en aansporing schonk? En leeraarde hij die verheven wetenschap in woord en schrift niet het liefst in onzen Katholieken Kring? Daar vond hij vereenigd zijne geliefdste vrienden, zijne geliefdste leerlingen, zijne trouwe volgelingen en ijverige medestanders, zoowel in de werken der Liefde, als in den grooten strijd onzer dagen voor de rechten der Waarheid en Gerechtigheid.

Ja, in alle opzichten, leerde de Katholieke Kring de waarde kennen van het voorrecht, om zulk een Leeraar tot vriend te hebben, en de Kring kon in den vollen zin des woords getuigen:

»*L'amitié d'un grand homme est un bienfait du Ciel.*»

Zijn geheele leven, zijne geheele persoonlijkheid, was eene opwekking ten goede, een levend voorbeeld.

Wie toch gevoelde geen eerbied voor de persoonlijkheid van den edelen grijsaard, met zijn open, innemend gelaat, wiens schrandere blik evenzeer de rust der ziel als den adel des verstands te lezen gaf; wiens geheele houding zoo harmonieus ongekunstelde Christelijke bescheidenheid met voegzame waardigheid wist te vereenigen?

Een gezonde ziel in een gezond lichaam, *mens sana in corpore sano*, dat was de indruk die, vooral ook in gezellig verkeer, zich deed gelden bij allen, die met Hem in aanraking kwamen.

Zóó vooral heeft *de Kring* Hem gekend in zijn beminnelijken omgang, waarbij hij zoo uitmuntend de gaaf toonde te bezitten om de strengste plichtsbe- trachting, de degelijkste beginselvastheid te beoefenen en te handhaven, in den aangenaamsten liefderijksten vorm. *Fortiter in re, suaviter in modo*.

Zeker, men gevoelde eerbied voor dien Man, en niet het minst bij zoovele gaven van verstand en hart, om zijne oprechte, ongeveinsde nederigheid.

Die nederigheid kenmerkte al zijne handelingen: zijne wijsheid was even nederig als zijne deugd; zijn raad even bescheiden als zijn voorbeeld.

En toch, hoe meer hij »zich effaceerde” — om eene hem eigen uitdrukking te bezigen — hoe meer zijne ware grootheid gevoeld en haar machtige invloed ge- waardeerd werd. Daarom was zijne zedelijke persoon- lijkheid dan ook de grondslag, een waarborg voor levens- vatbaarheid en bloei, voor onze Vereenigingen. Zijn raad, zijne voorlichting werd heilzaam geacht als een bederf- werend zout, dat, zoowel bij de werken der Liefde als bij den ijver des Geloofs, in menschenlijken handel en wandel het hooger doel moest rein houden.

God heeft die ster aan onzen hemel uitgedooft!

Mr. JOANNES BAPTISTA VAN SON is niet meer . . . .

Levendig, smartelijk gevoelen wij allen dat onherstelbaar verlies; en de behoefte om onze eerbiedige hulde te brengen aan de nagedachtenis van mr. VAN SON, de behoefte om lucht te geven aan drukkend smartgevoel, de behoefte aan opbeuring, heeft den Katholieken Kring in deze plechtige zitting bijeen doen komen, niet in den beperkten zin van een Collegie-Vergadering, maar met het meer algemeen karakter, dat de vertegenwoordiging der onderscheidene Katholieke Vereenigingen, waarvan de groote overledene de ziel was, zoo eigenaardig aan deze plechtige bijeenkomst geeft.

Wij zijn bijeengekomen, maar niet enkel om te treuren over een in zich zelf onherstelbaar verlies, vooral niet om eene ijdele lofrede te houden op een groot Man, maar hoofdzakelijk om diens nagedachtenis in eere te stellen in ons midden, en als te bestendigen in eene verlevendigde herinnering aan het voorbeeldig leven en het niet minder voorbeeldig sterven, aan den persoon en de werken van Hem, wien wij, allen te zamen en elk afzonderlijk, zooveel goeds te danken hebben.

Neen! niet enkel om te treuren.

Heer! Uw Wil geschiede! Voor Gods raadsbesluiten buigen we eerbiedig zwijgend. Zijne Heilige Wil heeft onzen grooten Vriend en Meester van ons gescheiden, maar bij onze volle onderwerping aan den Wil Gods, gelooven en gevoelen wij toch dat die scheiding slechts stoffelijk is. Zulke betrekkingen als die wij hadden met den zaligen Overledene worden niet afgebroken door den dood. Wel hebben onze Katholieke Vereenigingen hier beneden een aanvoerder en voorganger verloren, maar

om hem daar boven, bij Gods troon, als Voorspreker terug te vinden. Hij is van ons heengegaan, maar niet van ons gescheiden; en dáár waar God hem riep, zal hij zich zijne vrienden en leerlingen herinneren. Neen, hij zal ze niet vergeten zijne vrienden, die hij hier beneden voorging in het zoeken van het koninkrijk Gods, in de werken der Liefde en des Geloofs; hij zal ze niet vergeten die op zijn voetspoor het werk voortzetten, in de Stichtingen en Vereenigingen waarvan hij de grondslagen hielp leggen.

Vooraf niet zijn wij bijeengekomen om ijdel lof te spreken van dien waarlijk grooten Man, Hem wien vleitaal een gruwel was! Neen, tijdens zijn leven reeds was hij boven onzen lof verheven, door zijne edelaardige nederigheid, en thans is die groote geest, ontheven aan de banden der stof, aan alle bekoring tot ijdelheid, zijn loon gaan ontvangen naar zijne verdiensten.

Zalig zijn de dooden die in den Heer sterven, want hunne werken volgen hen. (Openb. XIV. 13.)

En zoo behoort zijn verdienstelijk leven thans ook aan God, den Looner van het goede, maar het behoort ook aan ons, als een schat van opwekking ten goede, van aansporing tot navolging, als een schat van versterkende en bemoedigende voorbeelden.

Ja, ook ons behoort dat voorbeeldig leven, en op dien grond begrijpen wij dat wij niet te kort doen aan den eerbied voor zijne nagedachtenis, als wij het thans geoorloofd, ja voegzaam achten om zijn voor God en de menschen verdienstelijk leven te beschouwen en te overwegen, om aan zijne woorden en daden te herinneren, om zijn handel en wandel te gedenken, opdat wij er troost en opbeuring, nut en voordeel uittrekken, tot Gods meerdere eer.

Want waarlijk, het geheele leven van dien providentiëlen Man was één voorbeeld van wijsheid en deugd.

Dat voorbeeld leeraarde »de wijsheid die van boven is» en die zoo treffend door de H. Schrift gekenmerkt wordt in de woorden :

*»De wijsheid daarentegen die van boven komt, is
»vooreerst eerbaar, vervolgens vredelievend, bescheiden,
»gezeglijk, instemmend met de goeden, vol van barm-
»hartigheid en goede vruchten, onpartijdig, ongeveinsd. (1)*

Dat voorbeeld leeraarde de deugd, die door de H. Schrift den christen tot plicht wordt gesteld :

*»leerende ons, dat wij, verzakende de goddeloosheid
»en de wereldsche begeerlijkheden, zedig en rechtvaar-
»dig en godvruchtig leven in deze wereld. (2)*

Vinden wij die kenmerken van de ware wijsheid en deugd niet volop in het leven van den grooten Christenstaatsburger, wiens nagedachtenis wij thans te eeren hebben ?

Welnu, diens leven als voorbeeld, dat geheele voorbeeldig leven, is ons eigendom geworden als eene kostbare erfenis van een dierbaren afgestorvene; en die erfenis willen wij heden, als in eene plechtige familievergadering, waardig trachten te aanvaarden.

Wij zullen dien schat inventariséren; en daarbij eenige bloemen strooien op het graf van Mr. VAN SON, zoo eeren wij waardig de nagedachtenis van

---

(1) Quæ autem desursum est sapientia primum quidem pudica est, deinde pacifica, modesta, suadibilis, bonis consentiens, plena misericordia et fructibus bonis, non judicans, sine simulatione. Jac. 3. 17.

(2) Erudiens nos, ut abnegantes impietatem, et saecularia desideria: sobrie, et juste, et pie vivamus in hoc saeculo. Ad. Tit. 2. 12.

Hem, die bovenal een voorbeeld was van ware nederigheid, maar die ook den grooten plicht kende van een goed voorbeeld te geven.

Zijn leven behoort ons toe. Het is de geschiedenis van den getrouwen Dienaar, die vijf talenten ter bewaring ontving, die er vijf bijwon, en die inging tot de vreugde zijns Heeren,

Wij mogen dat levensboek doorbladeren tot ons nut en voordeel; het betaamt ons dat te doen. Zoo richten wij tevens in onze gedenkboeken een gedenkteeken op aan Hem, wiens nagedachtenis wij vooral willen eeren door zijn voorbeeld na te volgen. Dat is de vroomste hulde, die wij kunnen brengen bij dat graf.

Dat zult gij allen met mij gevoelen, gij, die zijne vrienden en leerlingen waart, gij vooral die met mij bij het graf hebt gestaan van den vereerden Meester, toen zijn lijk aan de aarde werd toevertrouwd.

Meenden wij toen niet zijne stem te hooren? Gevoelden wij niet ons als aangespoord om niet te klagen of te treuren, maar om de harten omhoog te heffen, en te werken met de werken des Lichts, vol vertrouwen op God, vol mistrouwen van eigen krachten?

Non nobis Domine! niet aan ons Heer, aan u alleen komt alle eer, zoo predikte hij ons; en zoo roept hij ons uit het graf toe: *Exemplum dedi vobis*, een voorbeeld heb ik U gegeven.

Ja, één voorbeeld; één volledig voorbeeld, hoe een Christen, een Katholiek waardig leeft en waardig sterft, want tot in zijn laatste stonde was hij een voorbeeld van, zooals het Duitsche lied zegt:

Katholisch ist gut leben

Katholisch ist gut sterben.

II.

JOANNES BAPTISTA VAN SON werd geboren te 's-Hertogenbosch, den 8 Juni 1804, en den volgenden dag gedoopt in de Parochiale kerk van St. Jan en St. Pieter.

Zijne ouders waren: de Heer Mr. PETRUS SIMON VAN SON (geboren te Raamsdonkveer 5 December 1771 en overleden te 's-Hertogenbosch 21 Februari 1862) destijds Doctor in de beide Rechten, en sedert, van 1838 tot aan zijn dood, President van het Provinciaal Gerechtshof in Noordbrabant; — en Mevrouw ELISABETHA THEODORA BECKERS (geboren te 's-Hertogenbosch 25 Januari 1774, en daar overleden 2 December 1823).

De familie VAN SON was van Noordbrabantschen stam, echt katholiek, in merg en been, en stond in hoog aanzien en algemeene achting.

»C'est beaucoup d'être fruit d'un bon arbre, métal
»d'une bonne minière, ruyseau d'une bonne source»
zegt de groote Salesius (1) en dit vond volkomen toe-
passing op JOANNES BAPTISTA VAN SON, die eene echt
godsdienstige opvoeding ontving. Na op tienjarigen leef-
tijd te 's-Hertogenbosch zijne eerste H. Communie ge-
daan te hebben, maakte hij met de beste vrucht zijne
voorbereidende studien op het Instituut Borg, bij Munster
in Westphalen (1817—1820) en voltooide zijne huma-
niora vervolgens aan de Latijnsche School te 's-Herto-
genbosch.

Den 17 Augustus 1823 ingeschreven als student
in de Rechten aan de Universiteit te Luik, deed de
ijverige jongman den 17 Juli 1824, magna laude, zijn
propæd: examen en verkreeg den 20 Juli 1825, summa
cum laude, zijn diploma als kandidaat in de Rechten.

Onder zijne professoren merke men op onze vermaarde
landgenooten JOH. KINKER en J. ACKERSDIJK, wijders
profr. DESTRIEVAUX, een jurist van grooten naam.

Den 20 November 1827 promoveerde hij, met den
eersten graad, als Doctor in het hedendaagsch en Ro-
meinsch Recht, na verdediging van eene dissertatie; *De
dominio quædam*.

Ter openbare audientie van de Rechtbank van eersten
aanleg, zitting houdende te 's-Hertogenbosch, den 4
December 1827, werd de jeugdige rechtsgeleerde tot eed-
aflegging toegelaten, en vestigde zich te 's-Hertogenbosch
als praktiserend advokaat (1827—1838).

---

(1) Oeuvres de St. Franc. de Sales. T. 2. 269.

Hij was weldra een advokaat van grooten naam. De roep over zijne zeldzame begaafdheid en groote talenten, van zijne degelijke algemeene kennis en geleerdheid, en weldra van zijne volledige ervarenheid als rechtsgeleerde, bracht hem, bij eene drukke praktijk, schier onafgebroken een hulde van algemeene hoogachting en van onbegrensd vertrouwen, waartoe hij bovendien door zijn voorbeeldig gedrag en onwrikbare regtschapenheid, in het openbaar zoowel als in het bijzonder leven, alle aanleiding gaf.

Zijn redenaarstalent werd terecht geroemd. Bij klassieke vormen gaf hij in woord en schrift, aan zijne uitdrukkingen evenzeer sierlijkheid als klem; zijne boeiende welsprekendheid, droeg steeds, overal, en hoe ook gewijzigd naar de omstandigheden, den stempel der degelijkheid; zij huldigde altijd het ware, het goede en schoone, en daarin vooral lag hare verdienste, daarin hare kracht, haar adel.

Bijzonder is vermaard gebleven de pleitrede door Mr. v. Sox in 1837 gehouden bij zijne verdediging, ambts-halve, van den moedermoordenaar Th. K. Menigeen onder de ouderen in onzen kring zal zich nog herinneren welk een meesterstuk van welsprekendheid dit pleidooi geacht werd, zoowel in den grond als wat den vorm betreft.

Bij koninklijk besluit van 16 September 1838 werd Mr. J. B. v. Sox benoemd tot Officier van Justitie bij de Arrondissements-Rechtbank te *'s-Hertogenbosch* (1838—1844).

Gedurende dit tijdvak schitterde het veelzijdig talent van den degelijken rechtsgeleerde, de ijver en de toe-

wijding van den aan plicht en eer getrouwen handhaver van wettige orde en gezag. (1)

Den 8 Juli 1840 werd Mr. J. B. v. Sox door de Prov. Staten van Noordbrabant gekozen tot buitengewoon Lid der Tweede Kamer van de Staten-Generaal; bij de Dubbele Kamer namelijk, in wier zittingen de wijziging der Grondwet van 1815 tot stand kwam.

Aanmerkelijk was de invloed van Mr. v. Sox in deze hoogst belangrijke vergadering, en niet minder zijn aandeel in hare handelingen en besluiten.

In den loop van datzelfde jaar — 28 Nov. 1840 — benoemde Koning WILLEM II hem tot Ridder der Orde van den Nederlandschen Leeuw, waarbij hij zeven jaar later — 6 December 1847 — tot Kommandeur werd bevorderd. Deze onderscheidingen getuigen voorzeker van de hooge achting en het groot vertrouwen dat de Koning en zijn Raad stelde in den hoog verdienstelijken Staatsdienaar, die in handel en wandel, altijd en overal, zijne godsdienstige overtuiging, zijne plichten als katholiek, wist te handhaven en te beoefenen bij de stiptste en rechtschapenste waarneming tvan zijne plichten jegens Koning en Vaderland, als Staatsman en Handhaver van 's Lands Wetten.

---

(1) In zijne afscheids-circulaire aan de Ambtenaren van het Openbaar Ministerie, in zijn ressort, zegt de aftredende Officier van Justitie Mr. J. B. v. Sox, o. a.

»Bij art. 4. der organieke Wet »bijzonderlijk belast met de handhaving der Wet-
»ten» heb ik, zonder er ééne op den achtergrond te stellen, vooral gehecht aan
»die, welke bestemd en geschikt zijn, om *meer regtstreeks de zedelijke en stoffelijke*
»belangen der ingezetenen te bevorderen, en, uit dit oogpunt, is door mij vrij op-
»vallend geijverd, in de eerste plaats voor de stipte naleving der Wet op het
»vieren der Zondagen en algemeene Christelijke feestdagen, benevens op het tijdig
»sluiten der herbergen.::»

Den 16 December 1844 benoemde Koning WILLEM II Mr. v. Son tot Staatsraad in buitengewonen dienst, en bij Koninklijk Besluit van dienzelfden dag werd hij voorloopig belast met de directie van het ministerie voor de zaken der R. K. Eeredienst, bij welk departement hij, den 16 Augustus 1845, definitief tot Minister werd benoemd.

Hij bleef dat hooge Staatsambt bekleeden tot den 25 Maart van het gedenkwaardige Jaar 1848, toen hij het cervol ontslag bekwam, dat door hem aangevraagd was te gelijk met al zijne ambtgenooten in het Ministerie.

Het was vooral tijdens deze laatste periode van zijn werkzaam ambtelijk leven, dat Mr. v. Son met zijne rijke talenten woekerde ten bate der hoogste belangen van Kerk en Staat. Gewichtige kwestieën en zaken kwamen voor, tijdens hij aan het hoofd van het ministerie van Eeredienst stond. Herinneren we ons hoe, behalve de groote nationale kwestie eener grondwet-herziening, die jaren lang Regeering en volk in spanning hield: behalve de grootere internationale kwestieën, die Europa in gejaagdheid hielden tot dat in het jaar 1848 de revolutie de bestaande orde van zaken omverwierp: er ook een aantal bijzondere vraagstukken voorkwamen, die in de hoogste mate de aandacht wekten der katholieken, wier belangen daarbij betrokken waren; als bijv. de zaak van Mgr. Laurent, den bisschop van Luxemburg, de zaak van Mgr. Grooff, de placet-kwestie enz.

Welk een aandeel Mr. J. B. VAN SON had in de behandeling dier kwestieën: welke groote diensten zijne adviezen, zijne toelichtingen, zijne houding daarbij bewezen aan Koning en Regeering: welk een erkentelijkheid de Nederlandsche katholieken aan hem ver-

schuldigd zijn voor de kloeke en waardige verdediging, niet alleen van hunne staatsburgerlijke rechten, maar ook tegen verdachtmaking van hunne vaderlandsliefde, dit is betrekkelijk slechts weinigen bekend, maar kan en zal schitterend blijken, als eenmaal, ten geschikten tijd, de kostbare aantekeningen bekend mochten gemaakt worden, die de groote man schier dagelijks maakte over personen en zaken, waarmede hij in betrekking kwam.

Een schat is overigens in die nagelaten papieren neergelegd, een schat van adviezen, van rapporten, van verhandelingen en studiën, die van duurzaam nut zijn, en die tevens getuigen welk een schat van talent, ijver, trouw en toewijding door den Minister van Son besteed werd aan de waarneming van zijn ambt, aan zijne plichten van staat.

Zoo brak het immer gedenkwaardige jaar -48 aan. Het Ministerie, waarvan Mr. van Son lid was, bestond uit de Heeren:

L. N. GRAAF VAN RANDWIJCK	(Buitenl. Zaken.)
Jhr. Mr. DE JONGE VAN CAMPENS	
NIEUWLAND	(Justitie.)
Jhr. Mr. J. A. Ridder VAN DER	
HEIM VAN DUIJVENDIJCKE	(Binnenl. Zaken.)
H. Baron VAN ZUIJLEN VAN NIJEVELT	(Herv. Eered.)
Mr. J. B. VAN SON	(R. K. Eered.)
J. C. RIJK	(Marine.)
Jhr. Mr. W. RIDDER VAN RAPPARD	(Financiën.)
F. C. LIST	(Oorlog.)
J. C. BAUD	(Koloniën.)

Den 24 Februari 1848 barstte de Fransche revolutie uit. LODEWIJK PHILIPS werd van den troon verjaagd. Heel Europa, ja heel de beschaafde wereld, was in spanning. De revolutie zou meester worden.

De Tweede Kamer der Staten-Generaal was den 7 Maart bijeen gekomen. De bij de troonrede toegezegde ontwerpen tot wijziging der Grondwet waren, 27 in getal, den 9 Maart bij de Tweede Kamer aangeboden, en werden, bij de heerschende spanning, met misnoegen ontvangen. Men wilde méér, dan er gegeven werd. De Koning gaf, den 13 Maart, zonder zijne Ministers te raadplegen, aan de Tweede Kamer vrijheid om andere ontwerpen voor te stellen, waarop den 15 Maart de Ministers gezamentlijk hun ontslag aanboden, dat hun, den 25 Maart, eervol verleend werd. (1)

Het liberalisme trad, in die dagen aanvankelijk meer bepaald op staatkundig gebied, met overweldigende kracht op den voorgrond. Er werd een nieuw staatkundig evangelie gepredikt; een nieuwe gouden eeuw aangekondigd voor de stoffelijke welvaart der natiën en volken. De menigte, de overgrootte menigte danste brooddronken om het gouden kalf der Vrijheid, dat de Revolutie had opgericht. De revolutie werd oppermach-

---

(1) Hunne opvolgers waren, na herhaalde wijziging :

Mr. Dirk Donker Curtius.
Mr. J. M. de Kempenaar.
Baron A. A. Bentinck.
J. C. Rijk.
Mr. L. A. Lightenvelt.
Generaal J. H. Voet.
Mr. P. P. van Bosse.
S. Baron van Heemstra.

Justitie.
Binnenl. Zaken.
Buitenl. Zaken.
Marine en Koloniën.
R. K. Eeredienst.
Oorlog.
Finantiën.
Herv. Eeredienst.

tig en toomeloos. Zij riep den Vorsten en hunnen raadslieden toe: *Expellam te de statione tua, et de ministerio tuo deponam te* (Isaias XXII. 19.)

Het liberalisme begon te zegepralen, het beheerschte alles; de publieke opinie vooral.

Toen trad Mr. VAN SON uit zijn ambtelijke loopbaan, om als bijzonder persoon al zijne krachten en talenten te wijden aan de werken des Geloofs en der Liefde, aan de verdediging der ware belangen van Kerk en Staat tegen de overmachtige aanvallen, die het liberalisme tegen de grondslagen der christelijke maatschappij richtte, onder de bedriegelijke leus van aan de volkeren de ware vrijheid te brengen.

Mr. VAN SON was een der weinige helderzienden, die van den beginne het liberalisme doorgrondde, door diens talrijke vermommingen heen. Hij trad bijna alleen terug, toen bijna al zijne tijdgenooten medegesleept werden door den sirenenzang van het moderne liberalisme, dat, onder den schijn van de stoffelijke welvaart der volken te beoogen en hunne vrijmaking van knelende boeien en banden op politiek, commercieel en industrieel gebied, hun zedelijk geluk tevens zou vernielen, door hun het Geloof te ontnemen, de godsdienst in minachting te brengen, de Kerk te verlagen tot de slavin van den Staat, en de godsdienstige zeden uit het sociaal leven te verdringen.

Dat voorzag Mr. VAN SON, en hij bedroog zich niet. Maar hij zag tevens dat tijdelijk de overmacht aan het liberalisme zou zijn.

De Christelijke maatschappij ging wederom een tijdperk van beproeving en zuivering te gemoet; het liberalisme had eene taak te vervullen in Gods raadsbesluiten.

Wat is er thans van het staatkundig liberalisme van 1848 overgebleven, en van zijne toenmalige Blijde Boodschap? Wat is het liberalisme thans? Onverhopen is het de woedende vijand, vervolger en verdrukker van alle godsdienstig leven, van allen eeredienst, behalve dien van den Staat-God met zijne Caesars en slaven. Vooral en bovenal vervolgt het liberalisme de Katholieke Kerk tot den dood. In haar vooral bestrijdt het den levenden God, dien de moderne Staat niet verdragen kan; zelfs Zijn Heilige Naam wordt te nauwernood meer geduld. (1)

Schier alleen, onder zijne tijdgenooten, trad Mr. VAN SOX terug, of liever als ter zijde, om den woedenden storm te laten voorbij gaan, die in 1848 geheel Europa teisterde, die troonen omver wierp en vorsten ont kroonde; den storm der revolutie, die de straten en pleinen van Europa's hoofdsteden tot bloedige slagvelden maakte van burgeroorlog. Schier alleen stond hij, die het liberalisme doorgrondde, terwijl zijne tijdgenooten, zelfs vrienden en geestverwanten, in kortzichtigheid medegesleept werden door de stem der verleiding, die den volkeren toeriep: Eet van de liberale vrucht en gij zult als Goden zijn. *Eritis sicut dii!* Eet van die vrucht, die u door uwe leidlieden onthouden werd, en die u de oogen zal openen!

---

(1) In 1847 nog las men in de Troonrede: »Meer dan immer zullen Wij behoefte hebben aan den Zegen van den Almagtige. *Hij verlichte ons door Zijne Wijsheid*, »en besture de harten des Volks, dat het eendrachtig blijve en de ware vrijheid »*bljve zoeken in liefde tot orde, in ontzag voor overheid en wet.*»

De liberale Troonrede'n brachten deze inroeping van Gods Zegen langzamerhand tot eene ledige phrase terug. In 1838 werd er nog gesproken van *Hoogeren Zegen* en in 1839 — bij vergissing — bleven deze twee *woorden* geheel achter. Geen sprake meer van Gods Zegen.

Ja waarlijk! de oogen zijn sedert opengegaan!

Nog zijn er onder ons, die dweepen met het liberalisme, die zijnen waren aard, zijne natuur nog niet kennen. Zij staan als aan de bronnen van den Rijn, en sluiten hunne oogen voor zijn verderen loop en voor zijn geweldig stroomgebied. Zij beoordeelen het liberalisme nog steeds naar de luiers, waarin het aan de wereld vertoond werd, naar den onschuldigen glimlach, waarmede het in zijne wieg lag....

Het liberalisme is in hun oog nog altijd: *Bezuiniging door vereenvoudiging*, afschaffing van misbruiken en van verouderde voorrechten, opheffing van belastingen op de eerste levensbehoefte, en dergelijke liberale gelukzaligheden. Nog altijd luistert hun oor alleen naar de fanfaronnades, waarin het liberalisme bij voorkeur zijne orakels spreekt en zijn leer verkondigt; zij hebben ooren en hooren niet, zij hebben oogen en zien niet: *hoe* het liberalisme het programma van de wedergeboorte der volkswelvaart verwezenlijkt heeft.

..

Het jaar 1848 derhalve was het keerpunt in Mr. van Sox's ambtelijk leven, en sedert bleef hij buiten alle openbare betrekkingen, om zich geheel te wijden, in den vollen zin des woords, aan geestelijke en lichamelijke Werken van Barmhartigheid, ten bate van allen, in Kerk en Staat, die hetzij persoonlijk, hetzij collectief zijne hulp inriepen.

Vruchteloos beproefde men in 1849, om Hem tot het aannemen van een ambt te bewegen. Hij weigerde o. a. om in aanmerking te komen voor het Lidmaatschap van den Hoogen Raad der Nederlanden. Hij bleef ambteloos Burger.

Den 16 Februari 1864 — onder het Ministerie THORBECKE — ontving Hij eene benoeming tot Staatsraad in buitengewonen dienst. (1) Die honoraire betrekking meende Mr. VAN SON te moeten aannemen. Merkwaardig is wat Hij bij die gelegenheid schreef aan den Minister THORBECKE, op wiens voordracht die benoeming geschied was:

»De benoeming tot Staatsraad in buitengewone dienst »was even verrassend als vereerend voor *eenen kluize- »naar, die aan het ambtelijk leven vaarwel heeft gezegd.* »Te minder kon hij op die onderscheiding zich verwach- »ten, omdat hij vroeger deel heeft uitgemaakt van een »Bewind, dat *het behoud* tot leus had. Zóó iets, dan »getuigt die benoeming van onbevangen zienswijze... »Ik had behoefte zulks dankbaar te erkennen.”

Bij Breve van 28 April 1863 reeds was de verdienstelijke kluizenaar door Z. H. Paus Pius IX benoemd tot Kommandeur der Orde van den H. Gregorius den Groote, eene welverdiende onderscheiding, die door geheel katholiek Nederland toegejuicht werd.

Dit zijn de voornaamste titels van het openbaar en ambtelijk leven van Mr. JOANNES BAPTISTA VAN SON, en die bij het doorbladeren van zijn levensboek, het meest in het oog vallen.

Trachten wij nu ook wat verder daarin door te dringen.

---

(1) De wet van 21 Dec. 1861 had de samenstelling en bevoegdheid van den Raad van State op nieuw geregeld.

III.

Vluchtig sloegen wij een blik op de voornaamste perioden in het leven van Mr. VAN SOX. Losse schetsen zagen wij van enkele der vele schoone gedeelten van dat heerlijke geheel, maar van het geheel zelf hebben wij nog geene heldere voorstelling, nog geen duidelijk begrip.

Wij kennen de orde nog niet, in die schijnbare wanorde. Wij zien de stralende eenheid nog niet in die schitterende verscheidenheid.

Een zeventigjarig leven ligt daar voor ons. Een menschenleven met al zijn licht- en schaduwzijden, met al zijn smart en vreugde, zijn lijden en strijden, zijn vallen en opstaan, het deel van allen die in dit dal der tranen de pelgrimsreis naar het hemelsche Vaderland te volbrengen hebben.

Een zeventigjarig menschenleven ligt daar voor ons , niet van een kluizenaar, die vreemd bleef aan de groote samenleving, maar van een maatschappelijk man, volop in aanraking met zijn omgeving en zijn tijd. Een Man, die zich bewoog in de volle samenleving der negentiende eeuw, en onder den invloed dien het eigenaardig karakter van dit tijdperk in de geschiedenis der menschheid op de stoffelijke, verstandelijke en zedelijke bewegingen van het sociaal leven moest trachten te doen gelden.

Een gewoon, maatschappelijk leven dus? Ja, maar van een buitengewoon Man; van een rijk begaafden, bevoorrecht geest, die in elke zijner zeldzame eigenschappen aan dat leven karakter geeft, en het als tot een bundel van verschillende levens maakt.

Immers niet minder onderscheidt zich in dat leven de Geleerde, de Leeraar, de Wijsgeer, de Staatsdienaar, de Man van rang en aanzien, die groot was onder zijn volk en in zijn tijd, dan de eenvoudige Staatsburger, de nederige Leek, de gehoorzame onderdaan in Kerk en Staat.

Dat heerlijk zeventigjarig leven ligt daar voor ons in gedeelten, als de stukken van een gebouw; en welken vorm moeten wij nu zoeken om al die deelen eene voegzame plaats te geven, en er zoo een waardig geheel van te maken.

Wat is het hoofdkarakter van dat veelzijdig leven? Welke zijn de ware samenstellingen in die schijnbare groepeerings? Waar is de eenheid in al die verscheidenheid?

Als we al de deelen van dat grootsche leven, van de wieg tot het graf, rangschikken in verband tot het geheel, welks hoofdkarakter zich overal kenteekent, dan vinden wij weldra de grondslagen, de muren, de pijlers en

het gewelf. Wij hebben een vorm gevonden, waarin alle deelen passen. De eenheid verschijnt en beheerscht alle verscheidenheden; een tempel zien we voor ons, volledig, voltooid, een levenden Tempel. *Templum Spiritus sancti*.

Want boven de verscheidenheid der maatschappelijke beweging schittert de eenheid des godsdienstigen levens, die alle deelen kenteekent en alles ondergeschikt maakt aan het plan des geheels.

Dat is de eenheid in het tafereel van het leven eens Mans, die God diende bovenal, met al de krachten zijner ziel, die daardoor een voorbeeld werd van wijsheid en deugd, en die ten einde toe volhard heeft.

Allen, die de genade des Doopsels ontvingen, hebben de roeping om tempels van den H. Geest te zijn, maar velen volharden niet ten einde, in het beantwoorden aan die roeping, en weinigen zeker ontvingen zoo kennelijk als Mr. v. Son de bijzondere roeping, met de bijzondere genade, om ten voorbeeld te strekken.

Daarom staren wij met bewondering op een leven als het zijne, dat zoo gelukkig voleind en voltooid is, dat zulk een grootsch geheel vormt; maar met niet minder bewondering zien wij den eenvoudigen grondslag, waarop zulk een reuzenbouw zich verhief.

Waarom slaagde hij zoo gelukkig, zoo volkomen, waar zoovelen slechts op puinhoopen en bouwvallen kunnen wijzen?

Wat was het geheim van dat Leven? Wat is de sleutel tot dat raadsel?

Het Geloof was de grondslag van dat leven.

JOANNES BAPTISTA VAN SON was *een Man van Geloof*, maar van *levend Geloof*.

Op zijn leven past het devies: *Plus fidei quam vitae*.

Als met het oog op dat leven gaf de groote Salesius eene verklaring van dat devies in de volgende woorden:

»*Il eut à la vérité tousjours plus de foy que de vie, »car sa foy fust tousjours maistresse de sa vie. Il ne vivoit que de foy; son ame estoit la vie de son corps, »sa foy la vie de son ame. Voyez qu'il ne vit qu'à »mesure que la foy le luy permettoit: sobre, juste et »devost.*” (1).

En zoo hebben wij den sleutel tot het geheim van dat heerlijk leven, dat bij oppervlakkige beschouwing een raadsel moest blijven voor allen, die de eenvoudige wetten niet kennen, waardoor, ook in vollen mensche-lijken handel en wandel, de bewegingen des godsdien- stigen levens beheerscht worden en te verklaren zijn.

Al de bewegingen van het voorbeeldig leven, dat wij overwegen, die volkomen eenheid van hoofdkarakter bij zooveel verscheidenheid van werking, dat alles laat zich volkomen verklaren door het levend Geloof van den grooten, maar nederigen christen, die de groote weldaad van de gaaf des Geloofs begreep, en zijn geheele leven daarnaar regelde.

Justus ex fide vivit, de rechtvaardige leeft uit het Geloof (1 Rom. 17.) Zijn leven was ééne acte van Geloof.

Het licht des Geloofs leidde zijne Rede. Mr. VAN SON,

---

(1) Oeuvres de St. François de Sales. T. II. p. 287.

een man van Wetenschap, voor wien geen boek van menschelijk weten en kennen gesloten was, voor wien de klassieke oudheid geene geheimen had, wien de moderne wetenschap hare kostbaarste schatten niet verborgen kon houden, gelooft, in het volle besef van de vrijheid zijns wils, met volle overtuiging, aan de door God geopenbaarde Waarheden, en onderwerpt, als geloovig Katholiek, eerbiedig en nederig alle menschelijke opinie, op het gebied van Geloof en Zedenleer, aan het wettig leer- en tuchtgezag der Kerk; en zonder in het minst te kort te doen aan de waardigheid van het gezag der Rede in de haar door God gestelde grenzen.

Nooit heeft de Wetenschap, trots hare bedwelmende verleiding, zijn Geloof doen wankelen. Hij kende hare natuurlijke grenzen, zoowel als die der Rede, zooals het licht des Geloofs den Katholiek die zoo juist, zoo bepaald weet te doen onderscheiden.

Hij geloofde levendig, met volle overtuiging, en onderwierp zich met de treffendste eenvoudigheid aan de verplichtingen die het Geloof den Christen voorschrijft; als de minste harer kinderen, gehoorzaamde hij, met liefde en eerbied, aan het wettig gezag, in leer en tucht, van onze Moeder de heilige Kerk.

Wat schitterde bij dat vurig Geloof de rijkdom der gaven van verstand en hart, waarmede God hem zoo bevoorrecht had!

Zij schitterden te meer, omdat zijn Geloof, levende in de Liefde, er eene hoogere wijding aan gaf, waardoor zij eene grootere vruchtbaarheid kregen.

Dat Geloof, dat vurig Geloof, bleef denzelfden invloed uitoefenen op zijne daden, woorden en werken, evenzeer in het openbaar als in het bijzonder leven.

Hij hield er geen tweederlei Geloof op na, een voor het huisgezin, een voor het openbaar leven. Er zijn Katholieken, die hun Geloof als opsluiten, en het niet veroorloven over den drempel der conscientie te komen.

Deze zijn Katholiek in de kerk, soms in het huiselijk leven, maar in het openbaar hebben ze een ander Geloof, een passe-partout, een en-tout-cas-geloof, dat zijne dogmata wijzigt naar de omstandigheden.

Het Geloof is één en ondeelbaar; er is geen afzonderlijke geloofs- en zedenleer voor het openbare en bijzonder leven. Dezelfde beginselen gelden voor beiden; en wie heeft daarvan heerlijker voorbeeld gegeven dan juist Mr. v. SON, in eenen tijd als de onze, die het godsdienstig leven als te vuur en te zwaard uit de openbare samenleving weert en verdrijft.

Mr. v. SON gaf het voorbeeld van dat leven des Geloofs, dat zich in alles openbaart, dat den geheelen mensch, altijd en overal, moet bezielen. Hij volgde het voorschrift: dat wij in alles ons zelve moeten betoonen als dienaren Gods... in het woord der waarheid... in ongeveinsde liefde. (1)

Die zwakheid van Geloof, die vermomming en omsluiting des godsdienstigen levens, kenmerkt den liberalen katholiek. Die kracht van Geloof, dat waardig en passend openlijk optreden met godsdienstige beginselen, kenmerkt den uit het Geloof levenden katholiek, den ultramontaan, zooals onze tijd den katholiek uit één stuk noemt.

* *
* *
* *

---

(1) In omnibus exhibeamus nosmetipsos, sicut Dei ministros ... in verbo veritatis ... in charitate non ficta. 2. Corinth. VI. 4.

Ja, het Geloof was de grondslag van dat leven. Mr. v. Sox was in den vollen zin des Woords een Man van Geloof, een man van levend Geloof, dat vruchten voortbracht, omdat het vereend was met de Liefde.

Zijne deugd wortelde in zijn Geloof. Bij al zijne daden, op al zijne wegen liet hij zich, bij het licht des Geloofs, leiden door hoogere beweegredenen.

Hij leefde in en door zijn Geloof. Dat was de reuzenkracht, die zijn zedelijk leven zoo overwinnend voortbewoog en tot de kroon der zegepraal voerde.

Dat levende Geloof, met al de kalme rust der zekerheid, die in God haar steunpunt heeft, maar ook met al de bewegelijkheid van een vurigen ijver om het Geloof vruchten te doen voortbrengen, dat verklaart volkomen de eenheid van richting - het doel - en de treffendste verscheidenheid van beweging - het middel - in het leven van Mr VAN SOX.

Zoo was zijne richting en daarin volhardde hij ten einde toe.

Van zijne wieg tot aan zijn graf heeft hij die heerlijke gave des Geloofs ongeschonden bewaard, hij heeft er mede gewoekerd; en aan het einde van dat leven mogen hem de woorden in den mond gelegd worden: »*Den goeden strijd heb ik gestreden, den loop volbracht, »het Geloof bewaard.*» (1)

Ziedaar dan een model van een praktisch Christelijk leven, ziedaar dan een levend voorbeeld van een katholiek uit één stuk, van een ultramontaan, in de

---

(1) Bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi. 2 Timoth. IV. 7.

volle samenleving, in het volle midden onzer ongeloovige eeuw. Het voorbeeld van een man van aanzien, rang en staat, een man van wetenschap, een geleerde, een hooggeplaatst Staatsdienaar, zijn Geloof belijdende, boven alle menschelijk opzicht, en zijn plichten jegens God even waardig en ijverig vervullende als die jegens zijn Vorst en Vaderland.

Voorzeker, duizenden en duizenden zijn even oprechte katholieken, even ijverige geloovigen; maar aan weinigen wordt door Gods Voorzienigheid, met zooveel bijzondere genaden, de bijzondere roeping gegeven, om een hooggeplaatst voorganger te zijn.

Die bijzondere roeping had het leven van Mr. van Son en zij was hem onbewust, maar zijn nederig Geloof deed hem, met treffende eenvoudigheid, volkomen aan die bijzondere roeping beantwoorden; hem, die zich in alles door hoogere beweegredenen liet bestieren.

Als een werktuig in Gods hand, was hij een providentiël Man, dien God daarom zoo hoog geplaatst scheen te hebben, in zijn tijd en onder zijn volk, om in hem, zijn nederigen dienaar, de bovennatuurlijke gave des Geloofs, vereenigd met de Liefde, in al haren glans, in al hare vruchtbaarheid te doen schitteren, als de koningin en gebiedster onder zoovele natuurlijke gaven van verstand en hart, die bovendien den grooten man onderscheidde, en die allen te zamen den grooten ultramontaan welbehagelijk maakten bij God en bij de menschen.

In hem bleek schitterend helder hoe het vurigst en ijverigst Geloof, hoe de strengste plichtbehartiging, vereenigd kan worden met waardige beoefening der Wetenschap, met de verdienstelijkste burgerdeugd.

Dat voorbeeld moest te meer aantrekkelijk, aanmoedigend en stichtend zijn in onzen ongeloofigen tijd, in onze anti-katholieke omgeving, nu het liberalisme zijnen waren aard, zijn wezenlijke natuur eindelijk bloot legt en, bij zijn strijd op leven en dood tegen alle godsdienstig geloof, in de laatste periode van zijn worsteling gekomen, het ruw geweld, de stoffelijke overmacht aanwendt, en rond de geheele burgerlijke Maatschappij als een cordon trekt, om er godsdienstige beginselen en godsdienstige zeden uit te weren, en het Geloof te verbannen naar de binnenkamer des gewetens.

In zulk een tijd schittert een Man als Mr. VAN SON, die ook in de burgerlijke maatschappij, in de openbare samenleving, met al hare groepen en verhoudingen, de rechten en vrijheden des godsdienstigen levens, des Levens uit het Geloof, wist te doen eerbiedigen, met al de waardigheid, de kracht, den moed, die ware Wijsheid, ware Deugd altijd, als een onoverwinnelijk prestige, onderscheidt.

En zoo was de groote ultramontaan door duizenden geliefd, door duizenden gevreesd, maar door allen geacht, door allen geëerd, door allen erkend als een rechtschapen gemoed, een eerlijk karakter, een degelijk geleerde, wiens kennis en wetenschap niemand betwistte, een eerbiedwaardig medeburger, een verdienstelijke, kortom een der edelste zonen van zijn Vaderland.

Ja, schitterend was zijn Geloof, de grondslag van geheel zijn zedelijk leven, omdat zijn Geloof vruchtbaar was en zich nederig openbaarde in de edelste werken der Liefde. Want niet alle sterk Geloof is vruchtbaar, niet alle Geloof is beminnelijk, omdat niet alle Geloof levend en niet alle Geloof nederig is.

IV.

Het Geloof is de grondslag der Hoop en der Liefde.

Het Geloof verlicht onze Rede, en onderwerpt die aan den geopenbaarden Wil Gods. Door de Hoop worden wij gesterkt, en onze harten van het aardsche onthecht. Door de Liefde wordt ons gemoed van zelfzucht gelouterd, en ons hart aan God verbonden.

Een onverbreekbare samenhang vereenigt die drie bovennatuurlijke deugden en gaven Gods.

Geene is volkomen zonder de anderen, maar de Liefde is de voortreffelijkste.

Zij staaft het Geloof, dat zonder haar dood zou zijn. Zij wettigt onze Hoop, die zonder haar vermetel ware.

Een Geloof dat zich niet uit in de werken der Liefde, is een dood Geloof.

»*Si vous voulez cognoistre quelle est vostre foy, et si elle est vivante, morte ou mourante, regardez vos oeuvres et vos actions.* (1)

Wij zagen in het leven van Mr. VAN SON dien diepen en breeden grondslag van Geloof, en één blik op zijne werken en daden overtuigt ons dat zijn Geloof niet dood, niet stervend, maar in den hoogsten graad levend was; want op dien grondslag des Geloofs rijst, met de onwrikbaarste vastheid der Hoop, de bouw van dien levenden Tempel, die door de Liefde voltooid en bekrond wordt.

»*Sectamini charitatem*” streeft naar de Liefde (2), die aansporing, die richting schijnt iedere pijler uit te drukken in dat heerlijke gebouw, waarin overigens zoo veel andere zedelijke deugden hare altaren hadden.

Want de Liefde is de koningin der deugden; steeds wordt zij vergezeld door Voorzichtigheid, Rechtvaardigheid, Sterkte en Matigheid, die vier hoofddeugden, welke als eene lijfwacht, met harnas en schild, met lans en zwaard, het liefde-leven des Geloofs beschermen; terwijl de stoet der overige zedelijke deugden het schitterend gevolg uitmaakt, dat overal zetelt, waar de Liefde troont.

* *
*

---

(1) Oeuvres de St. Franc. de Sales T. I. 174.

(2) I. Corinth. XVI. 4.

Ja, de Liefde troonde in dat leven, gesterkt door de Hoop, op den grondslag des Geloofs.

Van dat Geloof getuigt de geheele richting van dat leven. Van vaste en sterke Hoop getuigt die rustige en kalme, maar ook waardige en ijverige godsdienstzin, welke bij dien man van gebed en zelfverloochening zoo voorbeeldig, zoo stichtend en opwekkend uitblonk.

Daar zijn er onder ons, die meer bijzonder bevoegd zijn om getuigenis te geven van den vurigen ijver zijner christelijke Liefde en zijns godsdienstigen levens; immers de voortreffelijke Christen was vóór alles nederig en praalde niet met zijne goede werken; zij bleven meestal verborgen, tenzij plicht anders gebood.

Zijn Geloof en Hoop beleed hij voor God en voor de menschen, in het openbaar; omdat die openbare belijdenis, in zijn tijd, in zijne omgeving, meer dan immer plicht was; maar zijne naastenliefde, die Hij in ware geestelijke en lichamelijke werken van barmhartigheid beoefende, onttrok zijn ootmoed, zijne oprechte nederigheid aan het oog der wereld, aan den lof der menschen.

Want, onder alle de zedelijke deugden, die als kostbare parelen schitterden in de kroon van dat praktisch christelijk leven, praalde de nederigheid des harten met overheerschenden glans.

Voor enkelen onder ons was het een voorrecht om, meer in het verborgen, de onvermijdbare getuigen te zijn van edele daden uit reine christelijke liefde, maar aan God alléén is dat liefde-leven in al zijnen omvang bekend.

Als eenvoudig lid der Vincentius-Vereeniging, waarbij hij onvoorwaardelijk weigerde iets anders dan gewoon werkend lid te zijn, vond Hij zeker een ruim veld voor

den arbeid der weldadigheid, maar er waren geene grenzen van plaats en tijd voor zijnen ijver om het gebod der naastenliefde in beoefening te brengen.

Niemand was daarbij uitgesloten, want in heldhadtigen zin had hij zijn naaste lief, zelfs die Hem haatte. Persoonlijke vijandschap kende hij niet; zijn hart was in de ruimste mate open voor de Liefde, ook jegens vijanden en tegenstanders op het stuk van beginselen en richting.

Ja, onoverzienbaar was het veld voor den arbeid zijner Liefde; en waren alle werken van barmhartigheid hem lief: onwetenden te leeren, twijfelmoedigen goeden raad te geven, scheen zijn geliefdst werk te zijn; daarbij toch beschikte hij over een schat van bijzondere middelen in even zoovele buitengewone geestesgaven.

Die zijn raad en hulp inriep, zijn bijstand of voorpraak, onverschillig wie, vond minstens gehoor en doorgaans wat hij noodig had.

In alle klasse en stand, onbekend of aanzienlijk, behoefstig of rijk, arm van geest of geleerd, leek of geestelijke, wie heeft er ooit bij dien Raadsman bij uitnemendheid, aan die deur der naastenliefde geklopt zonder dat hem opengemaakt werd? Wie heeft daar binnen ooit raad gezocht zonder te vinden wat hem dienstig was? En wie bleef er ooit onbewogen door de beminnelijke welwillendheid en bereidvaardigheid — en dat bij de waardigste vormen — waarmede hij bejegend werd?

Wie, trouwens, riep zijn raad, zijne voorlichting niet in?

Honderden, ja duizenden was hij van dienst; om niet, *pro Deo*, in den waren zin des woords, deelde hij mede van zijne rijke ervaring, van zijne kostbare

studiën, van zijne onwaardeerbare kennis en wetenschap.

Voor al sedert -48, toen hij het ambtelijk leven verliet, kon hij zich aan dien arbeid der Liefde wijlen, en zijn werkzaamheid was verbazend.

Ja, de groote Raadsman, die nederige kluizenaar te midden van het gewoel des socialen levens, werkte in het zweet zijns aanschijns. Meer dan ooit arbeidde Hij ter liefde Gods, tot voordeel en welzijn van Kerk en Staat, ten nutte van allen die zijnen raad, zijne hulp inriepen.

Hij arbeidde zwaar, doch ijverig en vlug. Hoe kon het anders of hoogst productief moest de arbeid zijn van Hem, die bij de machtigste geestvermogens, zoo bijzonder de gaaf van orde en regelmaat bezat en zoo volkomen over de doelmatigste middelen kon beschikken.

Ja, vruchtbaar was de werkzaamheid van dien grooten Raadsman; onuitputtelijk de rijkdom dien hij wist te verzamelen en te besteden voor geestelijke liefdewerken, voor Kerk en Staat, in allerlei vorm, op allerlei wijze. En dat goud van goeden raad werd in den edelsten muntvorm uitgegeven.

Wat hij sprak, wat hij schreef, huldigde altijd in den grond de Waarheid en Deugd, en daarom was het altijd schoon van vorm.

Herleest zijne brieven, gij, die het voorrecht hadt ze te ontvangen. Bewaart ze als een kostbaar aandenken, want allen zijn als afdrukken van beminnelijke hoedanigheden, allen geven den liefelijksten indruk van de Wijsheid en Deugd des meesterlijken schrijvers. Allen hebben een degelijk karakter, waardigheid, en schoonheid, zelfs bij den immer geestigen scherts, die zelden

ontbreekt in zijne brieven en schriften, en die altijd den goeden smaak huldigt.

Attisch zout ontbrak hem niet.

Hoe kan het dan ook anders of die reus van kennis, die universeel geleerde Raadsman moest de algemeene vraagbaak worden, bij zooveel bereidwilligheid om alles voor allen te zijn.

Welke leek bezat ooit zulk eene grondige kennis van de Heilige Schrift, en was zoo doorgedrongen in de studie der Theologische Wetenschap?

Als uitstekend jurist, wien Kanoniek recht evenmin vreemd was als het Romeensch en hedendaagsch recht, in grond en vorm, in wezen en ontwikkeling, in beginsel en praktijk, lag elke kwestie op godsdienstig, staatkundig of sociaal gebied voor zijn bevoegd oordeel open.

Welk gebied kon hem bovendien nog vreemd zijn, hem den scherpzinnigen geschiedvorscher, den begaafden letterkundige, die zoowel in de klassieke als in de moderne talen, de geschiedenis der wereld in al hare beteekenis kende en verstond, en op de hoogte was van de schoonste sieraden, de edelste vormen der oudere en nieuwere letterkunde?

En toch, hoe nederig was die man! Hoe *effacerde* hij zich!

Hoe nederig — maar hoe grootsch was die nederigheid — als die groote Geleerde de kinderen der armen den catechismus leerde, en behoefligen ouderen van dagen de waarheden van ons heilig Geloof verklaarde.

Hoe grootsch was die groote Man in zijne nederige Liefde, als Secretaris van onzen Katholieken Kring! Secretaris — zoo wilde hij, en niet anders, — maar welk een Secretaris!

Ook daar vond zijne Liefde arbeid: de onwetenden leeren, de zwakken versterken, den twijfelenden goeden raad geven. Of was het geen werk van barmhartigheid, dat zoogenaamde *notuleeren*, dat zoo con amore, zoo ijverig, jaren lang door Mr. VAN SON volgehouden werd?

Wie onzer herkent in de meesterstukken, welke de notulen van den Kring verbergen, en die eigenhandig door den grooten Man geschreven werden, wie herkent daarin de meestal zwakke en gebrekkige, vaak onbeduidende voordrachten, soms de eerstelingen onzer onbedrevenheid? Onder des Meesters hand kwam er vorm en leven waar soms orde en doel faalde. En was het werk van den minstbegaafde onder ons hem niet even welkom als dat van den meer geoeffende, om het met liefde en geduld te verbeteren en er waarde aan te geven, zonder dat ooit iemand onzer zich bij de bescheidendste mate van eigenliefde gekwetst gevoelde? *Quod tetigit, ornavit*, wat hij aanraakte, werd een sieraad, en zoo is ons kostbaar notulenboek eene verzameling van grootere en kleinere meesterstukken geworden, naar den aard der stof en het doel van elke voordracht welke genotuleerd werd, maar het geheel is een monument van de zelfverloochenende christelijke

Liefde van den bescheidensten Secretaris, die ooit onder geleerden te vinden zou zijn.

En de Katholieke Pers dan?

Welke verplichtingen heeft zij niet aan de ijverige nooit ontbrekende medewerking, voorlichting en hulp van dien grooten Man!!

Alles had hij over voor hare ondersteuning, en geene mocite, geen arbeid ontzag hij om haar in hare moeilijke taak te schragen.

* *
*

Het kon immers niet anders of die Man van Geloof, Hoop en Liefde, die man van Wijsheid en Deugd, van Wetenschap en Karakter, moest voortdurend invloed uitoefenen om zijn groote aantrekkings-kraacht, moest voortdurend arbeid vinden voor zijn onvermoeid streven om nuttig te zijn, maar vooral in zijn tijd, in zijne omgeving.

Zijn tijd? Was er ooit een rijker aan gebeurtenissen van ingrijpenden aard, op de hoogste belangen van Kerk en Staat? Is de negentiende Eeuw niet een der gewichtigste en merkwaardigste tijdperken in de geschiedenis der wereld, en dus in de geschiedenis der Kerk?

De ambtelijke loopbaan van Mr. VAN SON sloot in 1848, juist toen het voornaamste tijdperk in de negentiende eeuw aanving, het tijdperk dat onze eeuw zal

kenmerken, het onsterfelijke pontifikaat van Pius IX. Dit duidt thans reeds voldoende aan hoe zulk een Man als Mr. VAN SON in zulk een tijd nuttig kon zijn; en wij weten dat hij ten volle aan die opvatting voldaan heeft, hij die mede leed en mede streed in alle aanvallen die de christelijke maatschappij, de katholieke Kerk, van het moderne ongeloof, in de moderne staatkunde, in de moderne zedenleer te verduren had. Ja, hij deelde in al het lief en leed der Kerk, in haar lijden en zegepraal, in haren strijd en overwinning; en al de arbeid van zijn Geloof, Hoop en Liefde stond in verband met het welzijn van Kerk en Staat in zijn tijd.

De katholieke Kerk in Nederland had sedert 1848 een gewichtig feit in hare geschiedenis te boeken: de herstelling der hiërarchie in 1853.

Een storm stak er op over de katholieke Kerk in Nederland; de Aprilbeweging met hare onedele beweegredenen en noodlottige richting stoorde den vrede der nationale samenleving, en bracht de openbare meening tot vijandige, anti-katholieke inzichten.

Het Ministerie Thorbecke viel voor de eerste maal, en de strijd, de openbare en verborgen kamp, tusschen de twee machtigste staatspartijen om regeeringspartij te zijn en te blijven, is de draad in de geschiedenis van Nederland van 1853 tot den huidigen dag. De gewichtigste kwestieën voor Staat en Kerk kwamen intusschen bij de wetgevende macht voor, en de voornaamste was wel de onderwijs-kwestie, die vooral sedert de tien laatste jaren alles beheerschte.

Sedert 1848 leidde Mr. VAN SON wel een ambteloos leven, maar zooals wij zagen was het niet te minder werkzaam. Hij trad niet openlijk op, maar grooter en

sterker werd zijn invloed en het gezag van zijn gevierden naam, bij alle openbare aangelegenheden.

Tot in de hoogste regeeringskringen, bij wereldlijke en geestelijke overheid, kende en waardeerde men de degelijkheid der adviezen van den Oud-Minister VAN SON, den rechtschappen, verlichten en wijzen Staatsburger.

Welk een aandeel hij had in het voorbereiden, uitvoeren en handhaven van het herstel der bisschoppelijke hiërarchie in 1853, kortom in alle groote en kleinere aangelegenheden van Staat en Kerk, moge eenmaal blijken, als in eene uitvoerige biographie meer bijzonderheden kunnen medegedeeld worden uit zijne kostbare aantekeningen en gedenkschriften. Genoeg zij het op te merken dat en in Nederland, en in Europa en in de geheele wereld stof in overvloed voorkwam om werk te geven aan den onvermoeiden ijver van een Christen-Staatsburger als Mr. VAN SON.

Intusschen had het liberalisme — het zoo onschuldige liberalisme van 1848 — zijn masker afgeworpen en zijn strijd op leven en dood aangevangen tegen de katholieke Kerk, het voornaamste, ja het eenigst bolwerk van godsdienstig geloof en van godsdienstige zeden.

Het liberalisme zetelde niet enkel meer in de volksvergaderingen, maar in de parlementen, op den troon, op den kathedraal, op de school, in de wetenschap, overal. Het onderwijs en de opvoeding geheel in handen te krijgen was schier zijn hoofdstreven geworden, en is het nog, als het doelmatigst middel om het godsdienstig staatsburgerlijk leven geheel te vernietigen.

Daar klonk de stem van Pius IX, de waarschuwend stem van den Paus, die de katholieken wakker schudde en hun de oogen opende voor de verwoesting die het

liberale onkruid op den akker des Geloofs aanrichtte.

Den 8 December 1864 verscheen de Syllabus die het liberalisme toeriep: tot hiertoe en niet verder. Terug! De Syllabus was de bliksemschicht, die den reuzenboom des modernen ongeloofs in het hart trof, toen zijn wortels de grondslagen der christelijke maatschappij bedreigden.

Toen wierp het valsche liberalisme de voortaan nuttelooze schapenvacht af, en sedert bekaamt en belaagt het den herder en de kudde, overal, altijd, zonder rust, zonder wapenstilstand, met stoffelijk en zedelijk geweld, met kapitaal en leger, met wetenschap en kennis, met tirannie en wetgeving, te vuur en te zwaard, met honger en gebrek, met vervolging, gevangenis, verbanning; de doodstraf alleen ontbreekt nog.

Maar sedert ook ontwaakte het katholieke leven uit den zorgeloozen slaap, waarvan de vijand had gebruik gemaakt.

Het ongeloof dat in het liberalisme de moderne vormen vond, waarin het den ouden strijd kon hervatten, ontmaskerd door den Syllabus en doodelijk gekwetst in zijn leven door het Vatikaansch Concilie, vereenigde sedert zijne laatste krachten als tot eene reusachtige poging, in éenen algemeenen aanval, éenen stormloop, over de gansche wereld tegen de katholieke Kerk. Maar overal staan de Katholieken pal, op het voorbeeld van den heldhaftigen Pius IX en zijne broeders in het episcopaat, en in het priesterschap, maar ook op het voorbeeld van eminente mannen onder de leken, die de verspreide krachten der katholieken vereenigen en aanvoeren. Weinige zulke providentieele mannen zijn er, die zoo zeer als Mr. VAN SON het prestige hadden van wijsheid en deugd, de gaaf van Raad en Sterkte.

Ja, op hem past het woord: »Die naar hem hoorden, wachtten tot dat hij gesproken had, en legden »zich met eerbied bij zijn gevoelen neer.» (Job. XXIX. 21.) Hij was de aanvoerder, de Raadsman bij uitnemendheid, hij die magtig was onder zijn volk als een »voorbeeld in woord, in wandel, in liefde, in geloof, in reinheid.» (1)

Zulk een Man vonden wij in Mr. VAN SON, de eerbiedwaardigste onder de eminente mannen, die de Nederlandsche Katholieken aanvoeren in hun strijd op sociaal gebied tegen ongelooft en zedenbederf, en voor de rechten der godsdienstige overtuiging en hare vrije beweging in het maatschappelijk leven.

De kluizenaar verliet zijne kluis om zich aan ons hoofd te stellen, om vereenigingen te stichten en te handhaven. Onze kiezersvereenigingen, onze katholieke Kring, onze katholieke scholen en stichtingen ter bevordering van godsdienstig onderwijs en opvoeding, dat alles trok hem aan; dat alles bloeide en werd machtig onder zijne leiding en zijnen raad.

Bij dat alles was hij de bezielende levenskracht en de onvermoeide beschermer, maar ook bij dat alles bleef hij de nederige Christen, die eigen krachten mistrouwende, alleen op God en diens hulp steunde en zich bij alles liet leiden door hoogere motieven.

Nederig was hij, bescheiden, gezeggelijk, maar ook moedig en kloek in het uitvoeren van vastgestelde plannen; kalm in tegenspoed, gematigd in voorspoed, maar altijd moedig.

---

(1) Exemplum... in verbo, in conversatione, in charitate, in fide, in castitate.
1 Timoth. IV. 1.2

»Ferm in de kritieke momenten kenschetst den waren »patriot.» Dit devies der Bossche Bataven in 1795 maakte hij tot zijne leus als hij ons wilde aanmoedigen om moed te houden en pal te staan.

De laatste periode van zijn altijd werkzaam leven was zeker niet de minste in goede vruchten en verdiensten, en te dieper gevoelen wij ons groot verlies in zijn dood, omdat juist in die laatste periode de gewichtige tijdsomstandigheden zijne geheele persoonlijkheid meer in onmiddelijken omgang brachten met ons allen, die ons nauwer en nauwer aansloten om dien grooten Man, dien wij eerbiedigden als ons hoofd en aanvoerder, dien wij liefhadden als een Vader en Leeraar, dien wij hoogachtten en eerden als een Vriend, dien wij bewonderden als een der rijkstbegaafde menschen, maar ook als een zeldzaam schoon voorbeeld van godvreezende nederigheid; als een man van Wetenschap, maar vooral als een Man van levend Geloof, van vaste Hoop en vurige Liefde.

* *
*

Zoo leefde hij en zoo stierf hij, want God heeft die ster aan onzen hemel uitgedoofd...

In het midden van zijn arbeid nam God hem weg. Wel telde hij met zeventig de jaren zijner vreemdelingschap op aarde, maar de gebreken des ouderdoms hadden hem ontzien, zijn krachtig gestel, zijn levenslust,

zijn gezond hoofd en hart voorspelden een veel hooger leeftijd, maar God heeft anders beschikt. Zijn heilige Wil geschiede.

Eene aanvankelijk onbeduidende ongesteldheid ont-aardde eerlang in eene ernstige ziekte, die doodelijk werd.

Weldra ondermijnden hevige koortsen dat krachtige gestel. Aan twee onzer, die het voorrecht hadden hem aan zijn ziekbed te bezoeken, kenteekende hij zijn toestand met de eigen woorden: *moraliter et physice impotens*. Naar geest en lichaam machteloos. Maar zijn Geloof en zijne Hoop en zijne Liefde verminderden niet in kracht en ijver; zijn ziekbed was eene leerschool van christelijke deugd, voor wie hem omringden. Zijne godsvrucht bij het ontvangen der laatste H. Sacramenten was zielroerend.

Hij stierf zooals hij geleefd had. Er was een rechtvaardige minder op aarde. Eene reine ziel was tot haren oorsprong opgegaan.

Hij stierf den 6 November 1875, in den ouderdom van ruim 71 jaren.

Eene ontroostbare familie, wier geluk, wier kroon en geëerbiedigd hoofd hij was beweende in hem, dien zij als voorbeeldig Zoon had leeren waardeeren, den liefderijksten der broeders, den waardigsten der aanverwanten.

V.

Het gebeurde toen de Heer God Elias wilde wegne-
men van de aarde, dat Elias met Eliseus naar den
Jordaan gingen. Vijftig mannen van de zonen der
profeten volgden hen, en stonden van verre. Elias
echter en Eliseus stonden bij den Jordaan.

Elias nam zijn mantel, wikkelde dien te zamen, en
sloeg daarmee op het water dat zich verdeelde, en
beiden gingen er doorheen op het drooge.

En als zij overgegaan waren sprak Elias tot Eliseus:
Vraag mij wat gij wenscht, eer ik van u weggenomen
worde. En Eliseus zeide: Laat, bid ik u, uwen geest
dubbel in mij zijn. *Obsecro ut fiat in me duplex
Spiritus tuus* (1).

En hij antwoordde: wat gij verlangt, is zwaar. Nog-
thans wanneer gij mij ziet, als ik van u weggenomen
word, zal u toegestaan worden, wat gij vraagt; doch
niet, als gij mij niet ziet.

En toen zij voortgingen en spraken, zie daar kwam
een vurige wagen, met vurige paarden, die hen van
elkander scheidde, en Elias voer in een stormwind
ten Hemel.

---

(1) Boek der Koningen IV, 2, 9.

Eliseus echter zag het, en riep: Vader, mijn Vader, de wagen van Israël en zijn bestuurder: *Pater, Pater mi! Curris Israël et auriga ejus.* (1) En hij zag hem niet meer. Hij nam zijne kleederen en scheurde die in tweeën, ten teeken van rouw en smart.

En hij nam den mantel van Elias, die dezen ontvallen was, en keerde terug tot aan den oever des Jordaans. Hij sloeg met den mantel op het water, maar het water verdeelde zich niet. Toen sprak Eliseus: (God aanroepende) Waar is nu de God van Elias? Toen sloeg hij wederom met den mantel op het water, het scheidde zich te weerszijde, en Eliseus ging er door heen. En de zonen der profeten zeiden: de geest van Elias rust op Eliseus.

* *
*

Ook wij staren onzen aanvoerder, onzen Meester na, die door den doodsengel ontvoerd is. Ook wij hebben gebeden dat de geest van den grooten Man, zijn Geloof en zijne Liefde, dubbel over ons mocht komen. Ook wij hebben hoop dat ons gebed verhoord worde, want wij hebben hem zien leven en zien sterven. Hij heeft ons zijn mantel nagelaten, zijn levend voorbeeld, dat onze

---

(1) IV Boek der koningen V. 12.

zwakheid in het navolgen zal beschermen en beveiligen; en evenals hij, zullen wij wonderen van Geloof en Liefde kunnen doen; wij zullen droogvoets door den Jordaan des aardsehen tranendals trekken naar de eeuwige heuvelen des hemelschen vaderlands, mits wij niet op eigen kracht vertrouwen, zooals Eliseus eerst deed, toen hij vruchteloos beproefde de wateren te scheiden, maar mits wij, eigen kracht mistrouwende, alleen op God steunen en zijne hulp inroepen, zooals Eliseus vervolgens deed.

Wij hebben den geliefden Meester gezien in zijn leven en sterven. Wij hebben dat heerlijk voorbeeld gezien. Wij *willen*: maar *kunnen* wij dat navolgen? Wie onzer zal zich ooit durven vergelijken met dien held van Geloof en Liefde; wie onzer ook heeft zoovele gaven ontvangen?

Wie zijn wij vergeleken bij hem?

Ja; wij kunnen zijn voorbeeld volgen, al leidde God ons op andere wegen, al gaf God ons eene andere roeping; want ieder heeft eene bijzondere roeping, een ieder in den staat, waartoe hij geroepen werd: *Unusquisque in qua vocatione vocatus est.* (1)

Hoe treffend is ook hier toepasselijk het woord der Heilige Schrift:

»En sommigen nu heeft God in de Kerk gesteld, ten »eerste Apostelen, ten tweede profeten, ten derde »leeraren, daarna krachten, daarna genadegaven van »genezingen, behulpzaamheden, besturen, soorten van »talen, uitleggingen van talen.

---

(1) 1 Corinth. 7, 20.

»Zijn zij dan allen Apostelen? Zijn zij allen profeten?
»Zijn zij allen leeraars?

»Zijn zij allen krachten? Hebben zij allen de genadegaven van genezingen? Spreken zij allen de talen? Zijn zij allen uitleggers?

»Doch, ijvert om de betere genadegaven. En eenen nog meer voortreffelijken weg wijs ik U." (1)

En daarop volgt onmiddellijk:

»Zoo ik de talen der menschen spreke, en der Engelen, maar ik heb de liefde niet, ben ik als klaterend metaal geworden, of eene klinkende schel.

»En zoo ik de profetie heb, en weet de geheimnissen alle, en alle de kennis, en zoo ik al het geloof heb, zoodat ik bergen verzette, maar ik heb de Liefde niet, ben ik niets. (2)

»*Stella differt a stella in claritate,*" (3) de eene ster verschilt van de andere in heerlijkheid; — en zoo ook de moreele mensch.

»*Unusquisque donum habet a Deo; unusquidem sic, alius vero sic.*" (4) Een iegelijk heeft zijne eigene gave van God: de een zoo, maar de andere zoo, doch allen hebben de roeping om te arbeiden met de middelen die zij ontvingen, ten einde als goede en getrouwe dienaren eenmaal in te gaan tot de vreugde des Heeren.

Volgen wij dan onzen grooten voorganger in zijn levend en nederig Geloof, in zijn vaste Hoop, in zijn

---

(1) I Corinth. XII. 28 — 31.

(2) Id. XIII. 1—2.

(3) I Corinth. XV. 41.

(4) I Id VII. 7.

vurige Liefde; make ieder zijne bijzondere gaven dienstbaar aan die algemeene roeping om God te dienen, met al de krachten zijner ziel, met al zijn wil, met al zijn verstand, en het overige volgt van zelf, als wij ook daarbij het groot voorbeeld volgen om niet op eigen kracht te steunen.

Zóó kunnen wij zijn voorbeeld volgen, en zoo eeren wij ook waardig zijne nagedachtenis.

Zóó kan zijn geest dubbel over ons komen, en zoo kunnen wij, met Gods hulp, het werk voortzetten, waarin hij ons voorging.

Maar wij zijn zwakker dan hij. Zoeken wij dan ook kracht in samenwerking, in onderlinge ondersteuning. Laat ons nederig en gezeggelijk zijn als hij, maar ook als hij *ferm in kritieke momenten*, moedig en kloek, en trachten wij, elk in zijn staat, te zijn wat hij was: even waardig en nuttig Staatsburger als praktisch Christen, in het openbaar en bijzonder leven; met één woord: katholiek uit één stuk.

De christelijke maatschappij beleeft in onze dagen zware beproevingen, rampzaliger verdrukking dan immer. De strijd is heviger dan ooit, maar er is als een nieuw leven ontwaakt in de katholieken over de geheele aarde. Nog is het de nacht van strijd, maar de dageraad der zegepraal gloort. Het uur van God zal weldra slaan. De dag der verlossing nadert. Hij heeft dat uur niet mogen beleven hier op aarde, onze groote voorganger. God heeft hem van ons weggenomen, maar zijn geest leeft onder ons, zijn werk moet gehandhaafd en voortgezet worden: toonen wij ons zijner nagedachtenis waardig.

Zijne nagedachtenis! Zij leeft in ons midden, zij leeft in ons hart.

Een buste, een portret moge ons zijne beminnelijke persoonlijkheid herinneren, zijne edele en schrandere gelaatstrekken voor den geest halen, maar duurzamer en sterker hebben wij allen in ons hart, in ons geheugen, herinneringen, die hem ons onvergetelijk maken. Herinneringen aan weldaden, ieder onzer in het bijzonder bewezen, herinneringen aan omstandigheden, waarin zijne Deugd en zijne Wijsheid in het heerlijkste licht uitkwam en die een onuitwischbaren indruk op ons maakten.

* *
*

Verplaatsen wij ons in den geest bij het graf van Mr. VAN SON, dáár waar zijn lichaam rust in de schaduw van het Kruis, het symbool zijner Hoop in de opstanding ter onsterfelijkheid, ten jongsten dage.

Wij hebben een liefdeplicht te vervullen bij dat graf; bidden wij voor de ziel van hem die mensch was als wij allen, en onderworpen aan dezelfde zwakheden. Wie is er rein, zelfs de reinste, voor de oogen van God, die in zijne alontfermende liefde ook zijn trouwsten

dienaar moge vergeven, wat uit zwakheid, in mensche-
lijken wandel, misdreven werd.....

Hij ruste in vrede!

En nu: Sursum Corda! de harten omhoog!

Moedig voorwaarts! aan den arbeid, aan den strijd!

God heeft eene ster aan onzen Hemel uitgedoofd,
maar wij kennen hare loopbaan, hare beweging en
richting.

Wij hebben 's Meesters voorbeeld slechts te volgen
en in die richting zal het ons niet aan licht ontbreken.

Zie, ginds boven de stad der zeven heuvelen rijst
het stralende beeld van den Man Gods, den grijsaard
van het Vatikaan.

Als een vurige wolkzuil voert hij het leger aan van
de kinderen des Lichts, in hunnen strijd voor de
Waarheid en de Gerechtigheid, op den weg naar het
land der belofte, het hemelsche Vaderland.

De geachte redenaar werd bij het verlaten der tribune
door herhaalde blijken van goedkeuring begroet.

* *
*

De President treedt daarna in zijne plaats en spreekt
de volgende rede uit:

»Wat ik U ga zeggen, M. H. zal zeer eenvoudig

zijn. Ik wilde U nog eenige trekken aanhalen uit het bijzonder leven van den ons dierbaren overledene, uit zijn leven vooral in onze vereenigingen.

Zonder beeldspraak of kleuren zal ik eenige feiten doen uitkomen, waarvan sommige op zich zelve als onbeduidend mogen schijnen, maar die niettemin groot waren om de liefde, die ze ingaf, om den geest, die ze bezielde; geurige onder het lommer der nederigheid, verborgen vruchten van dezelfde heldhaftige deugd, die bij de oefening eener gestadige christelijke zelfverloochening, zoovele uitstekende daden voortbracht. Als Voorzitter meende ik ook een bloemkrans te moeten leggen op het graf van een zoo uitstekend medelid, eenen zoo hooggeëerbiedigden vriend. Daarenboven, ik heb een plicht te vervullen, eene laatste afscheidsgroete U over te brengen. . . . .

De hooggeëerde overledene was bovenal een man van geloof, ware godsdienstigheid en christelijke deugd. Daarin lag het geheim zijner volmaaktheid, daaruit als uit een bron van levend water ontsprong de heilzame vruchtbaarheid zijner talenten.

Hij was waarlijk een man, die God vreesde en die zijn behagen schiep in de onderhouding Zijner Wet.

De Wet des Heeren beoefende hij des daags en overwoog hij nog bij nacht. Voor hem geene hoogere, geene zoetere wetten dan de Geboden van God en de geboden en uitspraken der H. Kerk en van den Apostolischen Stoel.

Geroemd mag hij worden om de hooge waardigheden, die hij bekleedde, om zijn verheven verstand, zijn omvattend en sterk geheugen, zijne diepe geleerd-

heid, zijne bondige welsprekendheid, zijn vruchtbaar schrijverstalent; — groot is hij, en lof en dank komt hem toe om de onschatbare diensten, die hij in zijn openbaar en ambtelijk leven aan Kerk en Vaderland heeft bewezen; grooter evenwel schijnt hij mij nog in de beoefening zijner godsvrucht, in de dus genoemde kleine deugden van zijn afgetrokken leven. Hij was niet alleen getrouw in groote zaken, hij was het ook in de kleine.

Hiervan, M. H. zal ik trachten U eene korte schets te geven. Ik zeg eene korte, eene flauwe schets, want te groot zou de taak zijn en boven mijne bekwaamheid, indien ik onder dit opzicht van den verdienstelijken overledene op eene wijze zijner waardig wilde spreken.... ik zal echter genoegzaam kunnen volstaan, door de eenvoudige waarheid te verhalen van hetgeen zeer velen van U, gedurende de laatste 20 jaren zijns levens, het voorrecht hadden met eigen oogen te zien en te ondervinden....

* *

De regel, die zijne gedachten en daden bestuurd en die elk zijner plannen beheerschte, was de godsdienst, of wat hetzelfde is, bij hem werd elke bewuste gedachte en daad gestierd tot God en diens heiligen Wil, naar het gebod van het Evangelie, verkondigd en verklaard door het wettig kerkelijk gezag.

Altijd was hij bezorgd om geest en hart en streven te houden in verband met God, met Christus, met de eeuwigheid, daarom had hij zich gewoon gemaakt aan gezette geestelijke overweging en volhardend gebed.

Dagelijks, na reeds de eerste oogenblikken van den morgenstond te hebben geheiligd door gebed en geestelijke aandacht, bracht die groote man geregeld $1\frac{1}{2}$ dikwijls zelfs $2\frac{1}{2}$ uur door aan den voet des altaars; zijne lust, zijne blijdschap, zijn onuitsprekelijk geluk was in het H. Sacrificie der Mis tegenwoordig te zijn, (gelijk wij dat ook meermalen uit vertrouwelijke toespraken aan de werklieden-vereeniging hebben kunnen opmerken) en wanneer zijn steeds wel gevulde dag ten einde spoedde en de kerkklok het uur der avondbeden aankondigde, dan ging hij andermaal de hulde zijner aanbidding en liefde brengen aan onzen God en Zaligmaker in het hoogwaardig Sacrament en woonde altijd het gebed van den Rozenkrans bij, voor welke oefening hij eene bijzondere voorliefde had, de onbevleete Moedermaagd ter eere, welke hij ook dagelijks in Haar mirakuleus beeld ging begroeten.

Hij naderde dikwijls en met den grootsten eerbied tot de H. H. Sacramenten, onderhield stipt het gebod van het vasten, zonder zich wegens hoogen leeftijd eenige toegeeflijkheid toe te kennen. Hij ijverde steeds voor de bijwoning van alle kerkelijke plechtigheden, vooral voor het aanhooren van Gods woord. Gedachtig aan het voorbeeld der eerste christenen teekende hij zich veelvuldig met het teeken des H. Kruises; hij vereerde de relikwieën der Heiligen, droeg de gewijde medailles en eerbiedigde elke devotie, die de goedkeuring der H. Kerk had verkregen.

Doch zijne godsdienstigheid was niet beperkt door de grenzen eener kerk of door den duur eener oefening; door haar werden al zijne handelingen veredeld en begeleid en bij de afwisseling der vormen, was eigenlijk gezegd het geheel van elken dag eene voortdurende uiting van godsvrucht. Zijn wandel was steeds in de tegenwoordigheid van Hem, in wien hij zoo vast geloofde alsof hij Hem met eigen oogen aanschouwde; in het binnenste zijner ziel was de heilige plaats waar hij steeds zijnen God kon vinden, aanbidden en genieten; dáár vond hij zijne oogenblikken van verademing en zoete rust; dáár overwoog zijn helder verstand de leeringen der waarheid; dáár gloeiden zijne voorneemens, dáár omhelsde hij de menschen, zijne broeders in God, dáár was het een gestadig leven van geloof in de eenige Waarheid, van hoop op de opperste Goedheid, van liefde tot de hoogste Schoonheid!

* *
*

De liefde tot God en den naaste, die zijne ziel vulde, openbaarde zich door alle soort van goede werken. Maar vooral beminde hij die, welke tot voorwerp hadden de armen, de hulpbehoevenden, de bedroefden, de kleinen van deze wereld en daaronder vooral de kinderen, en zulks alleen om God, om het gebod der

naastenliefde, om de lessen en voorbeelden van onzen goddelijken Zaligmaker na te komen. Daarom ook had hij zich getrokken gevoeld tot de Vereeniging van den H. Vincentius à Paulo, welke reeds aan zijne medewerking als Minister van Eeredienst de koninklijke erkenning en daaruit spruitende rechten had te danken. Geen menschelijk opzicht, geene ijdele redenen uit het oogpunt van waardigheid, of stand, of leeftijd konden hem weerhouden te treden in de nederige Conferentie dier Vereeniging, van welke hij gedurende bijna 17 jaren een der verknochtste werkende leden was.

Dat die Vereeniging is goedgekeurd door de H. Kerk, aangemoedigd door den H. Vader, zich wijdt aan liefdewerken en gelegenheid geeft tot het verdienen van geestelijke gunsten — dat was voor den man van geloof en opoffering voldoende om er al zijne deelneming aan te schenken.

En hoedanig gedroeg hij zich steeds in- en tegenover die Conferentie en ook in onze later daaruit ontsproten vereeniging, de Katholieke Kring?

Nooit gedurende de 17 jaren van zijn Vincentius-lidmaatschap verzuimde hij de wekelijksche en andere vergaderingen bij te wonen; dáár te kunnen zijn noemde hij *een voorrecht*; tusschenkomende omstandigheden of voorvallen, waarin minder ijverige leden lichtelijk eene voldoende reden tot wegblijven zouden zien, konden bij hem niet gelden. Hij moge een bezoek hebben ontvangen van hooggeplaatste Geestelijken of leeken, van familiebetrekkingen of vrienden: wanneer de noodige zaken waren verhandeld en de welvoegelijkheid het maar eenigszins toeliet, verwijderde hij zich van huis, »verschoon mij Mijne Heeren, ik moet naar

Vincentius, de Conferentie, de werklieden-vereeniging, de Katholieke Kring, roept mij.....”

Nog maar twee maanden geleden moest hij buiten de stad bij een bevriende pastoor een diner bijwonen, met een ander genoodigd medebroeder. Deze had ons reeds kennis gegeven dat hij verhinderd was de vergadering bij te wonen. Doch niet zoo Mr. VAN SON: hij wist zich los te maken van de genoegens der tafel en van het vriendschappelijk samenzijn, keerde tijdig huiswaarts en was precies ten half zeven tegenwoordig in de gewone Conferentie-Vergadering, vergezeld van den medebroeder, die zijn voorbeeld had gevolgd.

Was hij echter enkele malen door ziekte of ander onoverkomelijk beletsel verhinderd, dan liet hij nooit na daarvan kennis te geven bij briefjes, waarin de betuigingen van zijn leedwezen en de gulle, hartelijke uitdrukkingen van zijne broederlijke belangstelling ons tot eene vergoeding moesten zijn voor het gemis zijner tegenwoordigheid.

En wie was de Heer VAN SON in onze Conferentie-en Kring-Vergaderingen! Wie onzer M. H. ondervindt niet eenig gemis, wie ontwaart niet met leed gevoel eene ledige plaats, die hem zegt: dat de hooggeëerde vriend van ons is heengegaan?... Dan komen ons als van zelve voor den geest die opgeruimdheid en die stichting waarvan hij steeds het voorbeeld gaf; — die vurigheid onder het gebed; — die ijver om iets van de voor hem soms zoo moeilijk verstaanbare lezing op te vangen, altijd gestemd om aan te moedigen, nooit om lezer of lezing te minachten of daarin iets af te keuren; — die belangstelling in onze vaak kleine zaken; — die ge-

makkelijkheid om zich naar de schikkingen of 't gevoelen van anderen te voegen; — die bedeesdheid om eigen oordeel uit te spreken of aanmerkingen te maken, zonder daartoe te zijn verzocht. En bedenk M. H. dat terwijl zijne hardhoorigheid hem verhinderde den loop aller lezingen en beraadslagingen te volgen, zijne presentie in onze vergaderingen te hooger de waarde deed kennen van zijn geduld en zijne getrouwheid.

* *
*

Elke week, jaar in jaar uit, deed hij nauwgezet de bezoeken bij de hem opgedragen arme huisgezinnen. Ik zal daarover niet uitweiden, M. H. ik stip slechts aan. De medebroeders, die hem daar afwisselend vergezeld hebben, mogen getuigen van zijne nauwkeurigheid, zijne onveranderlijke en altijd blijgeestige goedhartigheid, zijne eerbiedige bescheidenheid tegenover de armen, en zijne oprechte deelneming, die hem blijde deed zijn met de blijden en droevig met de bedroefden.

Met één woord zal ik alles daarvan zeggen: hier bijzonder stelde hij zich den H. Vincentius à Paulo ten voorbeeld. Die liefdadige bezoeken noemde hij zijne Vincentius-statiën. En — hij zag steeds Christus zelve in den persoon der armen.

Van dáár vooral zijn genoeg en wanneer hij de arme kinderen zag, hen in alle eenvoudigheid liefkoosde, bij de hand nam en die soms met versnaperingen vulde; — van dáár zijnen ijver om de katholieke scholen te bezoeken, aan te moedigen en om den ouders te herinneren aan de plichten, die op hen rustten.

Van dáár zijne liefde voor het onderricht in de Christelijke leer, welke hij gedurende 5 jaren (1860—65) met grooten ijver en voorbeeldeloos geduld onderwees in de Vincentius-avondschool, aan grootendeels ruwe, verwaarloosde en ondankbare jongens.

Van dáár die belangstelling, die minzaamheid en opgewektheid waarmede hij jaarlijks den plechtigen dag van de eerste H. Communie der kinderen medeverde, en altijd, zonder ooit te hebben ontbroken, aanwezig was bij het nederig feest dat na afloop der kerkelijke plechtigheden door de S. Vincentius-Conferentie voor de arme Communicanten en hunne moeders wordt gegeven.

Waarlijk zij die Mr. VAN SON meermalen hebben gezien te midden van arme kinderen, moeten zich wel dikwijls hebben herinnerd aan het voorbeeld van den goddelijken kindervriend, toen Hij sprak: »Laat de kinderen tot Mij komen'... en »die een van deze kleinen ontvangt, ontvangt Mij'....

Altijd had hij de lessen in den geest, het voorbeeld voor oogen van den aanbiddelijken Verlosser, daarom beminde en diende hij gaarne alle armen, en hij vermaadde de bekende groote zondaren niet, maar voelde zich gelukkig tot hunne verbetering, hunne bekeering iets te kunnen bijdragen. Zoo dikwijls er dus iets moest gedaan worden om den verdwaalden zondaar, de rouwmoedige zondares terug te brengen of tegen dieperen val te behoeden, was hij altijd bereid voor zoo veel noodig die poging te ondersteunen, de noodige uitgaven goed te keuren.

Eene bijzondere genegenheid had hij voor de S. Joseph-Vereeniging voor werklieden, van welke hij een der toegewijdstede medebestuurders was.

Hare vergaderingen, die elken Zondag om de 14 dagen gehouden worden des avonds en altijd twee uren minstens duren, woonde hij geregeld bij, en behalve in het geval van ziekte is het in 16½ jaar slechts ééns gebeurd dat hij er niet was, door eene onvrijwillige vergissing.

Hij was er voor, om de in het volk nog overgebleven herinnering aan de christelijke volksfeestdagen van vorige eeuwen levendig te houden en Kerstmis, Onnoozele kinderdag, Drie Koningen, S. Martinus, S. Thomas en andere gedachtenisdagen waren gelegenheden waarop hij er genoeg in had de jeugd te verblijden en het volk aan christelijke traditiën te herinneren.

Gelijk hij alle menschen als broeders in Christus beminde en steeds voor het algemeen welzijn ijverde zoo was hij ook altijd bereid een ieder bij voorkomende gelegenheid ten dienste te staan. Een ambteloos en in schijn rustig leven leidende, had hij het drukker dan de meest practiserende advokaat, en aan God alleen zijn ze bekend de ontelbare rechtsgeleerde adviezen, die hij schriftelijk en mondeling aan Geestelijken en leeken heeft gegeven, zijn adressen, rekwesten, en tal van andere stukken ten dienste van armen en rijken, voor algemeene en voor bijzondere aangelegenheden; zijne artikelen en inlichtingen voor de katholieke pers; zijne zakelijke brieven aan allerlei autoriteiten en vrienden. Geen dag was hij zonder studie, geen dag zonder schrijfwerk. En zoo men anderen mag prijzen omdat zij nuttige boekdeelen hebben uitgegeven, hij heeft ontelbare bladzijden geschreven, die, vereenigd, folianten zouden uitmaken, bladzijden, die op zich zelve dikwijls een geheel boek waard waren.

Hier behoef ik U slechts te herinneren, M. H. aan hetgeen ook onder dit opzicht de zoo verdienstelijke overledene geweest is voor deze Vereeniging: De Katholieke Kring. Hij die daarvan een der eerste medeoprichters was en zoo zeer werd aangezocht om het voorzitterschap aan te nemen, was daartoe niet te bewegen, doch gewaardigde zich, ter onzer aanmoediging, secretaris te worden, eene betrekking welke hij van af 1867 tot 1875 met de meeste liefde waarnam.

De notulen, welke hij heeft geschreven, zijn vervat in vier banden; dierbare gedenkschriften ons achtergelaten van zijne ongemeene bekwaamheid en van zijne toewijding aan onze jeugdige Vereeniging.

Voegen wij er bij, M. H. dat Mr. van Sox buiten dat alles nog meer heeft gedaan; dat zijne werkzaamheid zich niet bepaalde tot kringen van vrienden, die hem hoogschatten, tot liefdewerken aan armen, die hem liefhadden, tot allerlei personen, die zijnen raad kwamen verzoeken, maar — dat hij ook beslist en waardig optrad tegen anderen, die hij om hunne beginselen moest bestrijden; soms ten koste zelfs van persoonlijke vriendschap.

Hij vergenoegde zich niet met te treuren over de rampen aan de H. Kerk berokkend, over de schade aan ontelbare zielen toegebracht, over de onheilen, die over Vaderland en Volk worden afgetrokken door de noodlottige dwalingen van onzen tijd, maar terwijl zijn gebed den zegen afriep over den strijd, die moest gevoerd worden, was hij steeds aan de spits van die hem ter zijde stonden en bleef, ongeacht zijne hooge jaren en krankheden, met jeugdigen moed kampen tegen de veroordeelde stellingen en derzelve voorstanders, en voor het behoud onzer politieke rechten.

Evenwel wanneer hij optrad tegen het kwaad met al de kracht der overtuiging en met al de waardigheid van een edel gemoed, hetzij in onweerlegbare geschriften, hetzij in welsprekende redevoeringen, nooit liet hij zich vervoeren tot verbittering tegen personen; hij bestreed de slechte beginselen in zijne tegenstanders, hij vrijdelde hunne plannen, hunne personen beminde hij als christen. Nooit kwam een bitter of kwetsend woord over zijne lippen en wij weten dat het hem dikwijls zeer ter harte ging, mede-katholieken te moeten bestrijden, die hij steeds alle mogelijke blijken van

hoogachting en verdraagzaamheid zou hebben willen geven.

Meermalen is hem openlijk deze lof toegekend, en hij, de zoo vurige katholiek, die steeds onwrikbaar stond in zijn geloof en in zijne overtuiging, en die mannelijk wist te verdedigen, werd geprezen om zijne loyauteit, als man van eer en van geweten, en hooggeacht zelfs door belijders van andere godsdienstige gezindheden.

* *
*

Ik herhaal dan hier eene der zeer passende spreuken op het bidprentje van den hoog geëerden overledene voorkomende: »*Hij is alles voor allen geworden om allen gelukkig te maken.*» (I Cor. IX. 22.)

Veel zou ik hier nog kunnen bijvoegen, doch M. H. velen van U hebben ondervonden wat ik hier slechts beknoptelijk kon aanhalen.

Wij hebben hem gezien sterk in Geloof, in Hoop, in Liefde, vruchtbaar in goede werken, kinderlijke zoon der H. Kerk, innigst verknocht aan den Pauselijken Stoel; wij bewonderden zijne christelijke voorzichtigheid, zijne matigheid, zijn vasten en aanhoudenden wil om aan een ieder te geven wat hem toekomt; wij kenden hem als arm van geest bij een nuttig gebruik der aardsche goederen; zedig en waardig in al zijne woorden en manieren; gehoorzaam aan alle wettig gezag, zonder aanzien der personen, die het vertegenwoordigden; altijd in 't genot van die beminnelijke vrijheid, tevre-

denheid en opgeruimdheid, die de vruchten waren van een goed geweten.

Wij zagen in hem de type van den goeden en getrouwen dienaar, die woekerde met de hem toevertrouwde talenten, doch wat vooral onze bewondering verdient: na dat alles achtte hij zich als een nutteloozen dienaar, als niets gedaan hebbende of, zoo als hij zelf bij zekere gelegenheid mij schreef, als een buiten alle betrekking gebannen invalide; — zoo als Boileau zegt — »de deux sens affaibli,” doof en brillend, »ça n’a pas le sens commun,” en steeds alle onderscheiding van zich afwerpende zegde hij dikwijls »ik ben maar gemeen soldaat” en rekende zich als iemand, die ten laatste niet meer verdiende in onze vergaderingen plaats te nemen.

* *
*

Een zoo nuttig leven was gevolgd door eenen zaligen dood.

Gedurende de bange dagen zijner ziekte waren al de vrije oogenblikken van den dierbaren lijder een aanhoudend gebed; zoo zelfs dat men hem moest verplichten zijn te vurig onderhoud met God te matigen.

De hem bijstaande geestelijke broeders waren verbaasd een mensch der wereld te hebben aangetroffen, die naar zij meenden zoo verre in volmaaktheid was gevorderd. Toch trachtte de zieke dit zoo veel mogelijk te verbergen. »Gij moet niet denken dat dit altemaal godsvrucht is,” zeide hij tot den Broeder, »een mensch

in de koorts is dikwijls ijhoofdig en bidt zonder dat hij 't weet; gij moet dat niet voor godsvrucht aanzien.....”

Ofschoon reeds der wereld afgestorven en zich met geene tijdelijke zaken meer bekommerende, dacht hij toch nog aan ons. In 't begin zijner ziekte had hij mij gezegd »Praeses, ik moet mijn excuus maken, ik moet nog ontheffing van alles verzoeken en zal de vergaderingen der Conferentie vooreerst niet kunnen bijwonen, gij zult de geachte medeleden voor mij groeten.” — Op een Woensdag vroeg hij aan Mejufvrouw zijne zuster: »Is het van daag vergadering van den Kring?” en toen ik daarna, twee dagen vóór zijnen dood, op Donderdag avond, aan zijn ziekbed stond, ontving ik voor U, M. H. zijn laatste afscheid; dat voor mij, ik denk ook voor U, onvergetelijk zal zijn.

In zijne brandende hand de mijne vasthoudende zeide hij: »Gij zult de andere vrienden van mij groeten en hun mijne gevoelens uitdrukken. Wie zijn ze vooral? van de Conferentie en van den Katholieken Kring.”

Hij drukte zijnen dank uit voor alles wat hij van ons goeds had gehoord en gezien, hij wenschte ons de eeuwige beloning na dit leven, maar ook tijdelijken zegen hier op aarde, medewerking van anderen, krachten en moed om te volharden.....

Daar hij volslagen doof was geworden, was het mij slechts vergund ten antwoord eenige korte regels op eene lei te schrijven; hij las die, boog zacht glimlachend het hoofd, maakte eene laatste beweging met zijne hand en kon niet meer dan eene laatste groete stamelen.

Die korte toespraak had op mij den indruk gemaakt

als van een laatst afscheid, en ik hechtte weinig aan de beterschap, die men naderhand nog meende op te merken. De beminde zieke bleef dan ook geheel der wereld ontdaan en vroeg naar niets meer. Slechts de vurigheid van zijn gebed vermeerderde. Meermalen het kruisbeeld kussende, dat men hem in de hand gaf, en de H. Wonden beschouwende, herhaalde hij met eene door liefde en verteederling bewogen stem: »zoo vele wonden en ééne was genoeg om ons te redden? — zoo vele wonden. . O Jesus, wat hebt Gij ons bemind... wat zijt Gij goed voor mij...»

Het was Zaterdag den 6 November, zijn einde naderde. Gelijk hij eenige dagen te voren de laatste H.H. Sacramenten en de H. Communie ter intentie van het Jubilé met de grootste stichting had ontvangen en de zoo treffende kerkelijke gebeden had gevolgd, zoo ontving hij nu nog met volle kennis de laatste H. Generale Absolutie; met volle overgeving doorstond hij zijnen doodstrijd, zijne stervende hand bleef tot het laatste oogenblik de gewijde kaars omklemmen, en zijne ziel ging rekenschap geven aan haren Schepper.

* *
*

Welke indruk, M. H. moet in ons achterblijven na een verlies als dat van Mr. VAN SON, een verlies dat eene leemte achterlaat in onze rijen, dat alleen kan worden vergoed door de hulp der Goddelijke Voorzienigheid, in Wie al onze hoop is.....

Mij dunkt dat die indruk ook moet strekken om ons

in den katholieken en oorspronkelijken geest onzer Vereeniging te versterken.

De hooggeëerde vriend zal niet meer aanwezig zijn om ons daaraan te herinneren; de stem van *den machtige, die het volk van Israël behoedde*, (1 Mach. IX. 21.) zal niet meer in onze vergaderzalen weerklinken: het vermogend woord dat zijne hoorders beheerschte, *die zich stilzwijgend met eerbied bij zijn gevoelen neerlegden*, (Job. XXIX. 21) zal in beslissende oogenblikken onze bemoediging niet meer zijn; doch, wanneer zijne nagedachtenis in ons midden zal voortleven, wanneer zijne vruchtbare voorbeelden niet uit onze zielen worden gewischt, zal dat de schoonste hulde zijn die wij hem kunnen bewijzen, het beste middel om de gevolgen van ons verlies te verzachten.

Houden wij ons overtuigd dat hij uit de hoogte des Hemels meer waarde hecht aan de voortdoring onder ons van den Christelijken geest, dien hij zoo door woord en voorbeeld in onze Vereenigingen heeft aangemoedigd, dan aan al de eerbetooningen, die wij hem zouden kunnen toewijden; en, terwijl »*zijn aandenken niet zal vergaan en zijn naam zal genoemd worden van geslacht tot geslacht*» (Eccl. XXXIX, 13) moet onze Vereeniging *als een levend aandenken blijven*, dat steeds waardig moet herinneren aan den grooten man, die er zoo zeer de stempels van zijn geloof en van zijne deugden op heeft gedrukt.

En terwijl wij nog volgens de eischen van den Christelijken- en broederplicht zullen bidden voor den hooggeëerden overledene, hebben wij alle reden te vertrouwen dat hij voor ons reeds bidt in den Hemel: dáár, voor den troon van God, zal hij nog meer be-

lang stellen in ons waarachtig geluk en in den goeden gang onzer goede werken; daar zal hij vragen dat wij het H. Geloof bewaren, dat wij door liefde werkend, in eendracht en eenvoud den goeden strijd blijven strijden; daar zal hij blijven bidden voor zijne vrienden van de Conferentie en van den Katholieken Kring, die hij op zijn ziekbed niet vergat en die met hem in Christus zullen vereenigd blijven.

Zoo zullen onze betrekkingen voortduren met den zalig afgestorven vriend, die ons noopt hem te volgen opdat wij allen eenmaal met hem de barmhartigheden des Heeren in eeuwigheid mogen verheerlijken.”

Geheel onder den indruk van het gehoorde wordt, op voorstel van een Lid, met eenparige stemmen besloten dat het verslag der Vergadering zal worden gedrukt en aan de Leden rondgedeeld, waarna deze voor de Vereeniging zoo gedenkwaardige zitting door den President wordt gesloten.

Als aanhangsel wordt hier opgenomen het volgend artikel van DE NOORDBRABANTER van *Zondag 7 November 1875*:

De dreigende slag is gevallen.... Mr. JOANNES BAPTISTA VAN SON is niet meer. Herhaalde hevige aanvallen van koorts deden alle hoop op herstel te niet, en heden Zaterdag te 3 uur namiddag ontrukte de dood Hem aan zijne troostelooze familie; aan duizenden, die hem lief hadden, en duizenden, die hem eerden.

Alleen de bede: Heer! Uw wil geschiede! kan den kreet van smart betoemen, welke zich moet opdringen aan het gemoed, aan het verstand van zoovelen, die gevoelen en begrijpen kunnen wat er verloren wordt door den dood van zulk een Man.

Want Mr. van Son was waarlijk een Man, sterk in het Geloof, in de Hoop en de Liefde. Hij was niet minder een Man der Wetenschap, der Waarheid en der Rechtvaardigheid.

Er is een rechtvaardige minder op aarde!—'s Hertogenbosch, Noordbrabant, ja geheel het Vaderland heeft een zijner waardig te, geleerdste en verdienstelijkste zonen verloren en de Katholieken in Nederland betreuren in Hem het verlies van een wijzen en verlichten raadsman, een waardigen, edelen voorganger, en een kloeken, heldhaftigen verdediger van vooral ook hunne rechten en belangen in den grooten strijd onzer dagen.

Groot was die man in zijne ongeveinsde nederigheid, en grootsch was zijn gezegende werkring in diens bescheiden verborgenheid. God had dien man naar zijn hart gaven en talenten geschonken boven duizenden en hij heeft er mede gewoekerd tot Gods eer en tot nut van Kerk en Staat, wien hij een sieraad, een licht was, meer, onmetelijk meer dan de nederige Christen vermoedde.

Want bescheidenheid, neen, meer juist ware Christelijke nederigheid, vooral en bovenal, kenmerkten den grooten man evenzeer daár, waar hij als Wetgever of Rechter zetelde, in den Raad des Konings, of in de vergaderzalen van den Staat, in den tempel der wetenschap, in het gewoel des openbaren levens, als daar, waar hij als eenvoudig Lid der Conferentie van St. Vincentius à Paulo de woningen der armen bezocht of ware werken van Barmhartigheid pleegde.

Nederig en ootmoedig was hij van hart. Zonder ooit te kort te doen aan de waardigheid van zijn stand of staat, was hij nederig voor en boven alles en daarom heeft God hem verheven; want al bleven zijne veelzijdige verdiensten veelal voor de wereld verborgen of onopgemerkt, kenteckende God Hem als door een stralenkrans, die hem overal deed eerbiedigen als een man van deugd en wijsheid, als een Engel des lichts!

Niemand minder dan hij, de rijk begaafde man, maar bovenal de nederige Christen, kon vermoeden hoe verdienstelijk voor God en de menschen zijn voorbeeldig leven was. Zijn heengaan maakt eene onmetelijke, eene onherstelbare leemte; zijn plaats is ledig! dat gevoelt, dat besfelt minstens ieder, die den grooten man, den Christen wijsgeer, den Katholieken Staatsman kende in zijn verheven doch verborgen werkring, in zijn blakenden ijver voor de ware belangen van Kerk en Staat.

Dröevig, smartelijk is de gedachte dat zulk een man moest ontnomen worden aan de liefde zijner familie, wier geluk en sieraad en steun hij was; aan de algemeene achting van zijne medeburgers en landgenooten, die hem eerden als een toonbeeld van burgerdeugd, maar ook vooral aan de liefde en vereering van tallozen in alle klassen en standen, voor ve'en van wie hij een vriend, ja meer dan een vriend, een vader, een vereerde meester en voorganger was.

Geene lofrede kan er passen bij het graf van dien Man. Dat men er zijn naam op griffele onder het kruis, het beeld zijns Geloofs, zijner Hoop, zijner Liefde.

Geene lofrede bij het graf van dien Held van Geloof en deugd!

Zijn naam onder dat kruis is zijne lofrede, want zijn naam is een program van zijn leven, dat ééne les, één voorbeeld was. De Christen-Staatsburger, dat is de titel van zijn levensboek; dat zij de leus waaronder hij worde nagevolgd.

De Christen-Staatsburger! heeft hij niet zegepralend getoond in handel en wandel, in woord en schrift, in raad en daad, dat men degelijk geleerde, uitstekend jurist, hoog verheven staatsdienaar, en tevens, zoowel in het openbaar als in het bijzonder leven, degelijk en waardig Katholiek kan zijn?

Zoo blijve onvergankelijk de erfenis van allen, die Mr. van Son's nagedachtenis willen eeren, zijn heerlijk voorbeeld, zijn voorbeeldig leven, dat een rijke, onuittelijke bron is van lessen in wijsheid en deugd.

Hij ruste van zijn arbeid in de eeuwige gelukzaligheid!

IMPRIMATUR.

HAAREN, 23 Aprilis 1876.

J. CUIJTEN, *libr. cens.*

